

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Analýza sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a u osob samostatně výdělečně
činných

Analysis of Social and Health Insurance of Employees and Self-employed Persons

Student: Simona Šarmanová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michal Krajňák, Ph.D.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání bakalářské práce

Student: **Simona Šarmanová**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6202R049 Účetnictví a daně**
Téma: **Analýza sociálního a zdravotního pojištění u zaměstnanců a u osob
samostatně výdělečně činných
Analysis of Social and Health Insurance of Employees and Self-
employed Persons**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Vliv příjmů ze závislé a samostatné činnosti na výši pojistného
 3. Odvodový systém zaměstnanců a OSVČ
 4. Komparace odvodů sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a OSVČ
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

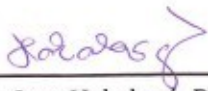
ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady*. 2014. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 176 s. ISBN 978-80-7263-860-4.
VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.
ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 160 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Michal Krajňák**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 4. 5. 2015

Podpis Jarmara Jarmara

Obsah

1 Úvod	5
2 Vliv příjmů ze závislé a samostatné činnosti na výši pojistného	7
2.1 Definice hlavních pojmů	7
2.2 Definice živnosti a podmínky pro provozování živnosti	9
2.2.1 Rozdělení živností	9
2.3 Charakteristika OSVČ	11
2.4 Příjmy ze samostatné činnosti § 7 ZDP	11
2.5 Evidování podnikatelské činnosti	12
2.5.1 Daňová evidence	12
2.5.2 Daň stanovená paušální částkou	14
2.5.3 Vedení účetnictví	16
2.5.3 Rozdíly mezi účetnictvím a daňovou evidencí	16
2.6 Charakteristika zaměstnance	17
2.6.1 Příjmy ze závislé činnosti - § 6 zákon o dani z příjmu	17
3 Odvodový systém zaměstnanců a OSVČ	19
3.1 Úvod do pojišťovnictví	19
3.2 Vývoj pojišťovnictví	19
3.3 Sociální pojištění	20
3.3.1 Sociální systém v ČR	20
3.3.2 Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných	23
3.3.3 Sociální pojištění zaměstnance	27
3.4 Zdravotní pojištění	32
3.4.1 Subjekty veřejného zdravotního pojištění	33
3.4.2 Povinnosti pojištěnců	34
3.4.3 Zdravotní pojištění v případě osoby samostatně výdělečně činné	35
3.4.4 Zdravotní pojištění v případě zaměstnance	39
3.4.5 Zdravotní pojištění osob bez zdanitelných příjmů	41
4 Komparace odvodů sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a OSVČ	43
4.1 Praktický příklad č. 1	43
4.1.1 Sociální pojištění v roce 2014	46
4.1.2 Zdravotní pojištění v roce 2014	47
4.1.3 Výpočet záloh pro rok 2015	47

4.1.4 Pokračování podnikání a ukončení studia.....	48
4.1.5 Ukončení podnikání i studia a výpočet čisté mzdy.....	50
4.1.6 Nemocenské pojištění	53
4.2 Praktický příklad č. 2.....	57
4.2.1 Sociální pojištění v roce 2014.....	59
4.2.3 Zdravotní pojištění v roce 2014	59
4.2.4 Zálohy na sociální a zdravotní pojištění 2015	60
4.2.5 Sociální a zdravotní pojištění za rok 2014 v případě zaměstnání.....	61
4.2.6 Daňová povinnost paní Malé	62
4.2.7 Nemocenské pojištění a peněžitá pomoc v mateřství	63
4.3 Účtování vybraných účetních případů	65
5 Závěr.....	67
Seznam použité literatury.....	69
Seznam zkratk	72
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

Cílem bakalářské práce je analyzovat sociální a zdravotní pojištění v České republice se zaměřením na osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnance jak po teoretické stránce, tak i po stránce praktické. Tato problematika je oblastí, která se týká každého občana a každý z nás by měl vědět, jaká jsou jeho práva a povinnosti v souvislosti s pojištěním. V bakalářské práci je také poukázáno na nemalé změny, které nastaly v roce 2015, například zvýšení minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění, zvýšení rozhodné částky u sociálního pojištění a mnohé další. V práci jsou využity především metody analýzy, komparace a syntézy.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část začíná druhou kapitolou s názvem Vliv příjmů ze závislé a samostatné činnosti na výši pojistného. Tato kapitola je zaměřena na definici hlavních pojmů, jakožto příjem, výdaj, zdaňovací období, obchodní rejstřík atd., které jsou v bakalářské práci používány a je proto nezbytně nutné vysvětlit jejich význam. Blíže definovány a charakterizovány jsou rovněž živnosti, především podmínky pro jejich provozování a typy živností – ohlašovací a koncesované. Součástí kapitoly je také charakteristika osob samostatně výdělečně činných, včetně vysvětlení v jakých případech se jedná o samostatnou výdělečnou činnost hlavní a kdy se jedná o činnost vedlejší. Práce je také věnována jednotlivým možnostem evidování podnikatelské činnosti, tedy vedení daňové evidence a účetnictví. Jsou zde nastíněny výhody a nevýhody obou možností a také rozdíly mezi vedením daňové evidence a účetnictvím. Kapitola je také zaměřena na § 6 Zákona o dani z příjmu, tedy příjmy ze závislé činnosti.

V další teoretické kapitole je objasněno sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců a OSVČ. Úvod je věnován vývoji pojišťovnictví, který započal již kolem roku 2 000 před n. l. Kapitola je zaměřena na sociální systém v ČR, jenž je tvořen třemi pilíři – sociálním pojištěním, státní sociální podporou a sociální pomocí. Dále je kapitola věnována čtyřem subsystémům sociálního pojištění, tedy veřejnému zdravotnímu pojištění, důchodovému pojištění, státní politice zaměstnanosti a nemocenskému pojištění. Jsou zde blíže specifikováni poplatníci pojistného, přičemž největší pozornost je věnována osobám samostatně výdělečně činným a zaměstnancům. V této kapitole nechybí ani vývoj minimálních a maximálních vyměřovacích základů v jednotlivých letech, včetně výše záloh pojistného. Kapitola je také orientována na zdravotní pojištění, především na subjekty tohoto

pojištění, plátce pojištění a jejich povinnosti s pojištěním spojené. Stejně jako v případě sociálního pojištění se i zde setkáme s vývojem minimálního a maximálního vyměřovacího základu, který byl od roku 2013 zrušen. V kapitole je také řešena problematika pokut, které pojištěncům hrozí například v případě opožděné platby pojistného. Blíže je zde také specifikován přehled příjmů a výdajů osob samostatně výdělečně činných.

Poslední část je praktická se zaměřením na dva konkrétní případy, přičemž jsou zde využity teoretické poznatky z předchozích kapitol. První se týká pana Nováka - podnikatele, který vykonává samostatnou výdělečnou činnost vedlejší, neboť vedle podnikání také studuje. Pan Novák využívá 60% výdajový paušál. Pozornost je věnována doplatku na pojistném v roce 2014, výpočtu záloh pro rok 2015, výpočtu čisté mzdy v případě, že by se jednalo o zaměstnance se stejným hrubým příjmem a nemocenskému pojištění pana Nováka. Druhý případ se týká paní Malé – podnikatelky, jejíž příjmy z podnikatelské činnosti jsou jejím hlavním zdrojem příjmů a která uplatňuje skutečné výdaje. Problematika je zaměřena především na nemocenské pojištění a výpočet případné peněžitě pomoci v mateřství. Součástí kapitoly je také přehled účtování vybraných účetních případů, jež jsou zaměřeny na sociální a zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců.

2 Vliv příjmů ze závislé a samostatné činnosti na výši pojistného

Pojistné OSVČ a zaměstnance je vždy odvozeno od výše dosaženého příjmu, tzn. čím vyššího příjmu je dosaženo, tím více bude na pojistném odvedeno. V úvodu kapitoly jsou stručně charakterizovány hlavní pojmy související s danou problematikou.

2.1 Definice hlavních pojmů

Výdaj

Výdaj je možné definovat jako spotřebu statku či služby, kterou doprovází reálný úbytek hotovostních nebo bezhotovostních peněžních prostředků. Typickým výdajem je například úhrada došlé faktury za nákup zboží či služeb.

Příjem

Jedná se o jakoukoli přijatou peněžní částku. Do příjmu spadá například mzda, starobní důchod, sociální podpora, splátka dluhu a další.

Náklad

Náklad je definován jako spotřeba hospodářských prostředků, cizích výkonů či práce pracovníků daného podniku. Není zde rozhodující okamžik zaplacení, nýbrž okamžik provedení výkonu. Náklady jsou obvykle spojeny se současným či budoucím výdejem peněz.

Výnos

Jedná se o výkon podniku vyjádřený v korunách. V případě výnosu není důležitý okamžik zaplacení, ale okamžik provedení výkonu.

Zdaňovací období

Jaroš (2010) uvádí, že zdaňovací období je charakterizováno jako časový úsek, za který je stanoven základ daně a vyměřována daňová povinnost. Délka zdaňovacího období je obvykle určena zákonem, jenž danou daň stanovuje. Dle § 16 b zákona o dani z příjmu je zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob kalendářní rok.

Základ daně

Základem daně se rozumí předmět vyjádřený v měrných jednotkách, upravený dle zákonných pravidel. Základem daně může být kladné číslo anebo číslo záporné - v takovém

případě ekonomickému subjektu nevzniká daňová povinnost, jelikož dochází ke ztrátě. Tu si pak subjekt může v následujících (max. 5 ti letech) odečíst od vykázaného základu daně (ať už najednou nebo postupně, max. však do výše základu daně).

Obchodní rejstřík

Obchodní rejstřík je definován jako veřejný rejstřík obsahující zákonem stanové údaje o podnikatelích, jako jsou například firma, sídlo, předmět podnikání či společníci. Za vedení rejstříku je zodpovědný rejstříkový soud – krajský soud. Do obchodního rejstříku může kdokoli nahlížet a pořizovat si z něj výpisy.

Zápis do obchodního rejstříku je upravován mimo jiné zákonem č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. § 42 až § 45 tohoto zákona definuje subjekty, které mají povinnost se do obchodního rejstříku zapsat. Jedná se o následující subjekty:

- fyzické osoby s bydlištěm na území České republiky, které o tento zápis sami požádají nebo jim to přikáže právní předpis,
- právnické osoby (obchodní společnosti a družstva),
- některé zahraniční subjekty provozující podnikatelskou činnost,
- fyzické osoby, jejichž výše výnosů či příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí těchto výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů korun,
- další osoby, kterým povinnost zápisu do obchodního rejstříku stanoví výše uvedený zákon anebo jiný právní předpis.¹

Závazek

Závazky tvoří významnou část pasiv podniku a jsou definovány jako povinnost podniku zaplatit oprávněnému subjektu. Závazky bývají také označovány jako dluhy a z časového hlediska jsou členěny na dlouhodobé a krátkodobé (hranicí pro zařazení je 1 rok).

¹ PORTÁL POHODA. *OSVČ zapsaná v živnostenském a obchodním rejstříku* [online]. Ladislav Kandler [22. 9. 2014]. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/chci-zacit-podnikat/osvc-zapsana-v-zivnostenskem-a-obchodnim-rejstriku/>

Nejčastějším typem závazků jsou závazky z obchodního styku – tedy závazky vůči dodavatelům.

Pohledávka

Pohledávky patří mezi oběžná aktiva podniku a lze je chápat jako právo podniku na obdržení určité peněžní částky. Dle předpokládané doby splatnosti v době jejich vzniku lze pohledávky dělit na krátkodobé a dlouhodobé. Nejčastěji vznikají pohledávky z obchodního styku – tedy vůči odběratelům.

2.2 Definice živnosti a podmínky pro provozování živnosti

Živnost je definována jako soustavná činnost provozována samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku. Živnost může provozovat fyzická nebo právnická osoba v případě, že splní podmínky stanovené živnostenským zákonem (§ 6):

- plná svéprávnost,
- bezúhonnost,
- způsobilost k právním úkonům,
- dosažení plnoletosti,
- skutečnost, že fyzická osoba nemá na svém osobním účtu žádné daňové nedoplatky z podnikání na území České republiky,
- skutečnost, že fyzická osoba, která podniká nebo podnikala na území České republiky, nemá nedoplatky na pojistném na veřejném zdravotním pojištění.²

Pokud fyzická osoba splňuje všechny podmínky, je povinna ohlásit zahájení podnikatelské činnosti finančnímu úřadu, zdravotní pojišťovně a okresní správě sociálního zabezpečení (lze splnit vše najednou prostřednictvím jednotného registračního formuláře, který se odevzdává na centrálním registračním místě).

2.2.1 Rozdělení živností

Dle zákona o živnostenském podnikání (§ 9) existují dva typy živností – ohlašovací a koncesované. Živnosti ohlašovací smí být provozovány na základě ohlášení u živnostenského úřadu a jsou mezi ně řazeny:

² BUSINESS CENTER. *Všeobecné podmínky provozování živnosti* [online]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p857-vseobecne-podminky-provozovani-zivnosti.aspx>

- 1) řemeslné, u nichž je nutné prokázat odbornou způsobilost (např. hodinářství, mlynářství, zednictví, zpracování kamene a další),
- 2) vázané, rovněž vyžadující jistou odbornou způsobilost (například oční optika, výroba nebezpečných chemických látek, projektová činnost ve výstavbě, nákup a prodej kulturních památek),
- 3) volné, které jako jediné nevyžadují prokazování odborné nebo jiné způsobilosti (například výroba textilií, zahradnictví, výroba a zpracování skla, výroba strojů a další).³

Odpovědný zástupce

V případě, že nemáme vzdělání, praxi či odborné zkoušky, které jsou zapotřebí pro výkon vázané nebo řemeslné činnosti, můžeme si najít odpovědného zástupce podle § 11 živnostenského zákona. Tato fyzická osoba, která musí s ustanovením do funkce souhlasit, bude plně zodpovědná za provoz naší živnosti a dodržování živnostenskoprávních předpisů. Odpovědný zástupce musí být s držitelem živnostenského listu v pracovněprávním či jiném smluvním vztahu a z jeho činnosti mu mohou plynout také pokuty, maximální výše je vyměřena na 50 tisíc korun.

Koncesované živnosti

U živností koncesovaných musí být udělena koncese, jež představuje státem vydané povolení, o které je možno požádat kterýkoliv živnostenský úřad. Koncese je spjata s jistou odbornou způsobilostí (např. ukončené odborné vzdělání, určitá délka praxe apod.), kterou je nutno doložit. Další podmínkou je také úhrada poplatku, který činí tisíc korun. O udělení živnosti poté rozhodne příslušný úřad.

Mezi koncesované živnosti jsou řazeny například následující činnosti:

- 1) výroba a úprava kvasného lihu, konzumního lihu, lihovin a ostatních alkoholických nápojů,
- 2) výzkum, vývoj a prodej výbušnin,
- 3) výroba tepelné energie, rozvod tepelné energie a další.

³ CEED. *Definice živnosti* [online]. CEED. Dostupné z: http://www.ceed.cz/podnikani/32_definice_zivnosti.htm

2.3 Charakteristika OSVČ

Úřady, zdravotní pojišťovny a správa sociálního zabezpečení považují za osoby samostatně výdělečně činné ty osoby, jimž plynou příjmy z podnikání a/nebo jiné samostatně výdělečné činnosti (§ 7 zákona o dani z příjmu).

OSVČ podnikají dle pravidel stanovených živnostenským zákonem. Vstup do podnikání se vyznačuje minimálními náklady, především v případě živností volných. Osoba samostatně výdělečně činná vždy podniká pouze pod vlastním jménem, za svou činnost je plně zodpovědná a ručí za ni celým svým majetkem.

U OSVČ je od 1. ledna 2004 rozlišována hlavní a vedlejší samostatná výdělečná činnost. Jestliže fyzická osoba nebyla zaměstnána v pracovním poměru a provozovala pouze samostatnou výdělečnou činnost, jedná se o hlavní samostatnou výdělečnou činnost.

Samostatná výdělečná činnost vedlejší

O vedlejší samostatnou výdělečnou činnost se jedná v případech, kdy OSVČ:

- je klasickým zaměstnancem,
- pobírá invalidní či starobní důchod,
- pobírá peněžitou pomoc v mateřství nebo rodičovský příspěvek,
- je na nemocenské z důvodu těhotenství a porodu,
- osobně pečuje o dítě mladší 10 ti let, které se neobejde bez pomoci jiné osoby,
- vykonává vojenskou službu (nejde-li o vojáka z povolání),
- je nezaopatřeným dítětem.

Samostatná výdělečná činnost vedlejší s sebou nese jisté výhody především v oblasti sociálního a zdravotního pojištění, kdy se na osoby samostatně výdělečně činné nevztahuje minimální vyměřovací základ a jejich pojištění se odvíjí od skutečně dosaženého zisku.⁴

2.4 Příjmy ze samostatné činnosti § 7 ZDP

Mezi příjmy ze samostatné činnosti jsou dle zákona o daních z příjmů řazeny následující druhy příjmů:

- a) příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) příjem ze živnostenského podnikání,
- c) příjem z jiného podnikání (nespadajícího do prvních dvou bodů),

⁴ JAK PODNIKAT. *Podnikatel, podnikání, OSVČ* [online]. [27. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/podnikani-osvc-podnikatel.php>

- d) podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku.

Mezi příjmy ze samostatné činnosti jsou také řazeny následující příjmy
(za předpokladu, že nespádají do příjmů ze závislé činnosti):

- a) příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému,
- b) příjem z nájmu majetku, který je zařazen v obchodním majetku,
- c) příjem z výkonu nezávislého povolání.

2.5 Evidování podnikatelské činnosti

Se zahájením podnikání je spjata povinnost zaznamenávání této činnosti. OSVČ má možnost vedení daňové evidence nebo účetnictví.

2.5.1 Daňová evidence

Daňová evidence je upravena zákonem o dani z příjmu. Sedláček (2012) tvrdí, že daňová evidence slouží k poskytování údajů, na základě kterých je zjišťován základ daně z příjmů. Mohou ji využívat subjekty, které nejsou účetními jednotkami ve smyslu zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví a které dosahují příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti.

Daňová evidence je méně administrativně náročná forma zaznamenávání podnikatelské činnosti. Jejím cílem je vedení průkazné evidence příjmů a výdajů odděleně od evidence majetků a dluhů (tedy závazků). Velmi důležité je správné vykázání daňových a nedaňových příjmů a výdajů, protože na jejich základě se stanovuje základ daně z příjmu podnikatele za dané zdaňovací období. Dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, se příjmem rozumí peněžité i nepeněžité plnění, které nabývá poplatník v průběhu podnikání. DE je také zdrojem informací pro podnikatele o vlastní podnikatelské činnosti.

Účetní knihy daňové evidence

Mezi stěžejní účetní knihy daňové evidence řadíme:

- peněžní deník (evidence příjmů a výdajů),
- knihu pohledávek,
- knihu dluhů (závazků),
- knihu (kartu) dlouhodobého hmotného majetku,
- knihu (kartu) dlouhodobého nehmotného majetku,
- knihu krátkodobého a dlouhodobého finančního majetku,
- seznam drobného dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku,
- skladové karty zásob,
- knihu, ve které můžeme sledovat ceniny,
- mzdovou agendu (zde jsou řazeny mzdové listy, rekapitulace mezd, zúčtovací a výplatní listiny atd.),
- evidenci jízd,
- kartu časového rozlišení výdajů.

Daňové příjmy a výdaje

Jak již bylo uvedeno výše, v daňové evidenci je opravdu velmi žádoucí správné rozlišení daňových a nedaňových příjmů a výdajů. Mezi daňové příjmy (tedy příjmy, které se zahrnují do základu daně) patří:

- příjmy z prodeje zboží, výrobků a služeb,
- příjmy z prodeje majetku, jenž byl zařazen do obchodního majetku,
- příjem záloh od odběratelů na zboží, výrobky a služby,
- příjem dotace z úřadu práce na vytvoření nového pracovního místa,
- další příjmy.

Naopak příjmy, které se nezahrnují do základu daně (jsou tedy označovány jako nedaňové příjmy), jsou následující:

- příjmy, které byly již jednou zdaněny u zdroje,
- přijaté úvěry a půjčky,
- přijaté splátky půjček,
- peněžité vklady podnikatele do společnosti,
- daň z přidané hodnoty na výstupu,
- přijaté dotace na pořízení dlouhodobého hmotného majetku,
- další příjmy.

Za výdaje daňové (tedy snižující základ daně) jsou považovány následující výdaje:

- výdaje na nákup materiálu,
- výdaje na nákup zboží,
- mzdové výdaje zaměstnanců,
- provozní výdaje,
- smluvní pokuty,
- výdaje na technické zhodnocení (jestliže u konkrétního majetku nebyla překročena částka 40 000 korun za dané zdaňovací období),
- a další.

Při stanovení základu daně z příjmu vycházíme z rozdílu mezi zdanitelnými příjmy a daňovými výdaji. Zjištěný základ daně je na konci roku upravován o uzávěrkovou úpravu nepeněžitých operací. Tyto úpravy, jež zvyšují či snižují základ daně, jsou uvedeny v Příloze č. 1 daňového přiznání FO.

2.5.2 Daň stanovená paušální částkou

Poplatník se může rozhodnout, zdali bude uplatňovat daň ze skutečně vynaložených výdajů nebo stanovenou paušální částkou (viz § 7, odst. 7 a zákona o dani z příjmu). Jelikož jsou paušály často „štědře“ nastaveny, vykazují OSVČ nižší daňovou povinnost než při uplatnění daně ze skutečných výdajů. Jejich nespornou výhodou je také nižší administrativní náročnost, srozumitelnost a jednoduchost. Paušální částku může uplatnit také poplatník, který je plátcem DPH.

Při uplatňování výdajů procentem z příjmu je podnikatel povinen vést:

- záznamy o příjmech,
- evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s činností, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti,
- evidenci hmotného a nehmotného majetku, který lze odpisovat,
- plátce DPH také průkaznou evidenci DPH dle zákona o dani z přidané hodnoty.

K vedení této zjednodušené evidence jsou oprávněni podnikatelé, kteří splňují následující skutečnosti:

- a) provozují podnikatelskou činnost bez zaměstnanců nebo spolupracujících osob,

- b) jejich roční výše příjmů v bezprostředně předcházejících 3 zdaňovacích obdobích nepřesáhla částku 5 milionů korun,
- c) nejsou společníky společnosti.

Výši paušálních výdajů, kterou si může podnikatel u jednotlivých příjmů uplatnit, znázorňuje Tab. 2.1.

Tab. 2.1 Výše paušálních výdajů u jednotlivých druhů příjmů z podnikání

Výdajový paušál v %	Druh příjmu
80	Příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a příjmy z živnostenského podnikání řemeslného, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 1 600 000 korun.
60	Příjmy z živnostenského podnikání, s výjimkou příjmů ze živnostenského podnikání řemeslného, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 1 200 000 korun.
40	Příjmy z jiného podnikání než ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a než z živnostenského podnikání, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 800 000 korun.
30	Příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 600 000 korun.

Zdroj: Zákon o daních z příjmů 2015 (§ 7)

Do konce roku 2014 existoval strop pouze pro 30% a 40% výdajový paušál, od roku 2015 jsou však zastropeny všechny výdajové paušály.

Jestliže se podnikatel rozhodne upřednostnit paušální výdaje, je povinen uplatnit je na všechny příjmy, které mu plynou. V případě, kdy podnikatel hodlá přejít ze skutečných výdajů na paušální výdaje, je nutné upravit základ daně za rok předcházející přechodu ze skutečných výdajů na paušální výdaje (viz § 23, odst. 8 písm. b zákona o dani z příjmu). Následně je poplatník povinen podat dodatečné daňové přiznání.

2.5.3 Vedení účetnictví

Během provozování živnosti mohou nastat skutečnosti, kdy již nebude možno využívat daňovou evidenci, ale nastane povinnost vedení účetnictví. Například v případě, kdy se osoba samostatně výdělečná činná rozhodne zapsat do obchodního rejstříku. Tato povinnost vyplývá ze zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví a vzniká ode dne zápisu do obchodního rejstříku až do dne výmazu z obchodního rejstříku. Se zápisem do obchodního rejstříku je také spojena povinnost zveřejnění účetní závěrky do sbírky listin (OSVČ zveřejňuje především rozvahu, výkaz zisku a ztráty včetně přílohy) a povinnost vystavování účetních dokladů.

Při vedení účetnictví, sestavování a předkládání účetních výkazů jsou podniky povinny dodržovat účetní zásady. Tyto zásady nejsou samostatným právním předpisem, ale jsou obsaženy v zákoně o účetnictví. Nejvýznamnější jsou například: zásada věrného a poctivého zobrazení, zásada účetní jednotky, zásada neomezeného trvání účetní jednotky, bilanční kontinuita, akruální princip, zásada opatrnosti, přednost obsahu před formou a mnohé další.

Vedení účetnictví vyžaduje velmi dobré znalosti z oblasti účetní a daňové problematiky, a proto často také dohled účetního či daňového poradce. Tím jsou zvyšovány náklady spojené s podnikáním. S účetnictvím jsou také spjaty vyšší provozní výlohy (nový software, školení, další účetní pracovníci, předpisy atd.).

Další skutečností, která zakládá povinnost vedení účetnictví, je překročení obratu 25 milionů korun za bezprostředně předcházející kalendářní rok. Fyzická osoba se poté stává účetní jednotkou a na přechod na účetnictví má lhůtu jednoho kalendářního roku. Ukončit vedení účetnictví smí nejdříve po uplynutí 5 po sobě jdoucích účetních období, ve kterých vedla účetnictví. Účetní jednotkou se fyzická osoba také může stát dobrovolně.⁵

Základ daně (VH) se v účetnictví určí jako rozdíl mezi výnosy a náklady.

2.5.3 Rozdíly mezi účetnictvím a daňovou evidencí

Mezi vedením účetnictví a daňové evidence existují zásadní rozdíly, které se týkají následujících oblastí:

⁵ PODNIKATEL. *Kdy vedu daňovou evidenci a kdy už musím vést účetnictví?* [online]. Dagmar Kučerová [27. 8. 2010]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danova-evidence-ucetnictvi-obchodni-rejstrik-obrat/>

1. **zásoby** – pořízení zásob v případě daňové evidence je považováno za daňový výdaj ihned při pořízení (zaplacení), v účetnictví se dostávají do nákladů teprve v okamžiku spotřeby
2. **účetní doklady** – zatímco pro DE je zásadním požadavkem pouze průkaznost účetních dokladů a nejsou stanoveny podmínky týkající se formální stránky těchto dokladů, účetní jednotky se musí navíc řídit předpisy ohledně formálních náležitostí účetních dokladů (pod hrozbou sankce)
3. **princip opatrnosti** – v případě DE se případná rizika a ztráty neberou příliš v potaz, v účetnictví je tato problematika pojata mnohem šířeji např. tvorbou rezerv, opravných položek atd.
4. **závazkové vztahy** – zatímco v DE je základ daně ovlivňován závazkovým vztahem až při úhradě (inkasu), v účetnictví však rozhoduje již samotný vznik závazku či pohledávky
5. **časové rozlišení** – v DE se setkáváme s časovým rozlišením pouze v případě finančního leasingu, účetnictví je však časovým rozlišením ovládáno
6. **zálohy** – v případě daňové evidence jde vesměs o daňově velmi významné položky, jež ovlivňují základ daně, účetně se jedná o zúčtovací vztah, který se promítne do účetního výsledku a daňového základu až v případě, kdy dojde ke vzniku závazkového vztahu⁶

2.6 Charakteristika zaměstnance

Zaměstnanec je jedním z účastníků pracovněprávního vztahu. Jedná se o fyzickou osobu, která vykonává činnost pro svého zaměstnavatele, ze které ji plynou nebo by měly plynout příjmy, které jsou předmětem daně z příjmu fyzických osob a nejsou od této daně osvobozeny.

2.6.1 Příjmy ze závislé činnosti - § 6 zákon o dani z příjmu

Mezi příjmy ze závislé činnosti spadají:

- a) plnění v podobě

⁶ DAŇAŘI ONLINE. *Daňová evidence versus účetnictví OSVČ* [online]. Martin Děrgel [1. 9. 2011]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34991v44626-danova-evidence-versus-ucetnictvi-osvc/>

1. příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž je poplatník povinen při výkonu práce dbát příkazů plátce,
 2. funkčního požitku⁷
- b) příjmy z výkonu činnosti
1. člena družstva,
 2. společníka společnosti s ručením omezeným,
 3. komanditisty komanditní společnosti,
- c) odměny
1. člena orgánu právnické osoby,
 2. orgánu právnické osoby,
 3. likvidátora.

⁷ Funkční požitek – platy a plnění za výkony funkcí představitelů státní moci, některých státních orgánů a soudců, odměny za funkce v orgánech obcí a další.
DAŇOVÉ PŘÍZNÁNÍ JEDNODUŠE. *Definice funkčního požitku* [online]. Dostupné z: <http://www.danove-priznani-jednoduse.cz/>

3 Odvodový systém zaměstnanců a OSVČ

Cílem kapitoly je objasnit historii pojišťovnictví a problematiku sociálního a zdravotního pojištění.

3.1 Úvod do pojišťovnictví

Investici do pojištění lze chápat jako investici do kvality našeho života. Ducháčková (2005) uvádí, že v případě, kdy je ekonomický subjekt zasažen nahodilými událostmi, může je financovat z vlastních zdrojů (samopojištěním) anebo může využít pojištění (tedy přesun rizika na instituci, která provozuje pojištění). Pojištění po finanční stránce mírní dopad nahodilých událostí. Z pohledu finanční kategorie představuje pojištění tvorbu, rozdělování a užití pojistného fondu k úhradě peněžních potřeb ekonomických subjektů.⁸

3.2 Vývoj pojišťovnictví

Ducháčková (2005) uvádí, že první úvahy o pojištění se datují již kolem roku 2 000 před n. l. Cílem pojištění bylo především vzájemné krytí ztrát, např. v souvislosti s pohřby anebo přepravou zboží pomocí karavan. Následoval velmi dlouhý vývoj, během kterého došlo k přechodu od všeobecné formulace pojištění ke konkretizaci, především v oblasti pojistných událostí.

Od 2. poloviny 18. století začaly vznikat první pojišťovny, které byly označovány jako pojišťovny vzájemné a nabízely především požární, námořní a životní pojištění. Na počátku 19. století nastal velký zlom - na pojištění se začalo nahlížet jako na předmět podnikání. V této době vedle sebe fungovaly pojišťovny vzájemné a nově také akciové. Došlo k výraznému rozšíření jednotlivých druhů pojištění.

Na konci 19. století vyšla najevo skutečnost, že stát se snaží do pojišťovnictví zasahovat, což se projevilo tím, že se postupně v jednotlivých zemích vytvořilo sociální pojištění, a také došlo k regulaci komerčního pojištění. Státní zásahy do pojišťovnictví se stupňovaly především po druhé světové válce, kdy docházelo k sdružování jednotlivých pojistných druhů a vytváření zcela nových druhů pojištění.

V roce 1945 došlo ke znárodnění pojišťoven a jejich tehdejší počet (více než 700) byl zredukován na pět. V roce 1947 začaly vznikat pojišťovny coby národní podniky. V roce

⁸ JASON'S MONEY JOURNAL. *The Importance of Health Insurance* [online]. Dostupné z: http://www.jsecjournal.com/The_Importance_of_Health_Insurance.php

1948 byla zřízena státní pojišťovna, která byla o dvacet let později v rámci federace rozdělena na Českou a Slovenskou státní pojišťovnu.

V roce 1991, kdy byl vydán zákon o pojišťovnictví, nastala obnova pojistného trhu. V Československu působila řada pojišťoven a došlo k výraznému rozšíření pojistných produktů. V průběhu 90. let minulého století bylo pojišťovnictví velmi ovlivněno ekonomickými a legislativními změnami. Některé pojišťovny zanikly z důvodu ekonomických problémů.

3.3 Sociální pojištění

Sociální pojištění v ČR je řešeno zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení; zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení; zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

3.3.1 Sociální systém v ČR

Sociální systém v České republice je tvořen třemi oblastmi (tzv. pilíři) – sociálním pojištěním, státní sociální podporou a sociální pomocí. Jednotlivé pilíře jsou vzájemně propojeny.

První pilíř, tedy sociální pojištění, slouží k řešení takových případů, které lze do budoucna očekávat, a proto je možné se na tyto situace připravit, například tvorbou úspory finančních prostředků. Může se jednat o sociální události krátkodobé (jako např. pracovní neschopnost či těhotenství), které jsou řešeny v rámci nemocenského pojištění, anebo naopak události dlouhodobějšího charakteru (stáří, invalidita), které jsou řešeny pojištěním důchodovým. Sociální pojištění se týká všech občanů České republiky, tedy i těch, za které hradí pojistné stát.

Druhý pilíř představuje státní sociální podpora, která se zabývá řešením situací, jež jsou státem předem obecně vymezeny. Do těchto situací spadá například mateřství, péče o osobu se zdravotním postižením v rodině a další. Dávky, které jsou v rámci státní sociální podpory vypláceny, se dělí do dvou skupin. První skupina dávek je odvozena od příjmu rodiny, druhá skupina není výší příjmu nijak ovlivněna (např. rodičovský příspěvek).

Klíčovým prvkem pro posuzování nároku na dávky státní sociální podpory je životní minimum.⁹

Třetí pilíř, systém sociální pomoci, slouží k řešení sociální a hmotné nouze, jež postihuje přibližně 4 % obyvatel České republiky. Sociální nouze, která často souvisí s alkoholem a drogami, představuje stav, kdy se člověk není schopen o sebe postarat. Hmotná nouze je definována jako situace, kdy jednotlivec (nebo rodina) nemá dostatečné příjmy na to, aby byl schopen zajistit základní výdaje na živobytí a bydlení. Dalším důležitým rysem hmotné nouze je skutečnost, že člověk tuto situaci nemůže ovlivnit (např. z důvodu špatného zdravotního stavu).

Dávky sociální pomoci jsou hrazeny ze státního rozpočtu, rozpočtu obcí, dobrovolných organizací či nadací. V rámci třetího pilíře mohou být vyplaceny následující dávky:

- doplatek na bydlení,
- příspěvek na živobytí,
- mimořádná okamžitá pomoc.

Vančurová (2008) tvrdí že, systém sociálního pojištění tvoří nejvýznamnější příjmovou, ale i výdajovou složku veřejného rozpočtu. Příjmy, které plynou z pojistného do státního rozpočtu, označujeme jako neúvěrové. Z takto získaných prostředků je financována zdravotní péče či různé dávky, které nám za jistých okolností náleží.

Jak uvádí Ducháčková (2005), sociální pojištění se vyznačuje tím, že výše pojistného se neodvíjí od rizika, nýbrž je stanovena pro všechny účastníky sociálního pojištění stejným způsobem (nejčastěji procentem z příjmu). Pro sociální pojištění je typický tzv. princip solidarity, tzn. že rezerva je vytvářena z příspěvků všech účastníků pojištění, ale náhrady jsou vypláceny pouze těm, které postihlo určité sociální riziko.

Sociální pojištění v ČR představuje systém, který se dále člení na **čtyři následující subsystémy**:

- a) veřejné zdravotní pojištění,

⁹ Životní minimum - minimální společensky uznávaná hranice příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Životní minimum v roce 2014 činilo 3 410 Kč.

- b) důchodové pojištění,
- c) státní politiku zaměstnanosti,
- d) nemocenské pojištění.

Členění bylo vytvořeno na základě definice osob, kterým přísluší nárok na plnění z jednotlivých subsystémů. Pro účast těchto osob jsou vymezena rozdílná pravidla, která budou popsána níže.

Důchodové pojištění

Arnoldová (2012) uvádí, že důchodové pojištění hraje roli v životě téměř každého občana. Dávky důchodového pojištění jsou vypláceny okolo 25 % naší populace. Povinnost platit pojistné se vztahuje na všechny ekonomicky aktivní občany a také na zaměstnavatelské organizace.

Důchodové pojištění je velmi významné, neboť zajišťuje pojištěnce v případě stáří, invalidity, ovdovění či osiření. Ze základního důchodového pojištění jsou vypláceny následující důchody, jež dlouhodobě nahrazují příjem:

- starobní (včetně předčasného starobního důchodu),
- invalidní (nebo také částečný invalidní důchod),
- vdovský a vdovecký důchod,
- sirotčí důchod.¹⁰

Poplatníci pojistného

Poplatníci pojistného na důchodové pojištění jsou:

- OSVČ,
- zaměstnanci,
- zaměstnavatelé (tj. právnické nebo fyzické osoby, které zaměstnávají aspoň jednoho zaměstnance), dále organizační složky státu a služební úřady.

¹⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodové pojištění* [online]. MPSV. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

3.3.2 Sociální pojištění osob samostatně výdělečně činných

Vyměřovací základ pro výpočet pojistného na sociální pojištění si každá OSVČ určuje sama, nesmí být však nižší než 50 % ze zisku dosaženého v předchozím roce (zisk představuje příjem z podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti po odečtení výdajů, které byly vynaloženy na jeho dosažení, zajištění a udržení). Minimální roční vyměřovací základ pro rok 2015 je stanoven ve výši 79 836 Kč (měsíčně 6 653 Kč). Výše pojistného na sociální pojištění je stanovena procentní sazbou z vyměřovacího základu – 29, 2 % (tedy 1 943 Kč měsíčně).

V případě **hlavní výdělečné činnosti** minimální měsíční vyměřovací základ představuje 25 % průměrné mzdy stanovené vyhláškou MPSV, která v roce 2015 činí 26 611 Kč, minimální měsíční vyměřovací základ je tedy ve výši 6 653 Kč. Z toho vyplývá, že minimální měsíční záloha je po zaokrouhlení rovna částce **1 943 Kč**. Minimální roční vyměřovací základ je určen jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu a počtu měsíců výkonu samostatné výdělečné činnosti (nepočítají se však měsíce, kdy OSVČ nevykonávala podnikání ani jeden den, pobírala celý měsíc nemocenské, má těžké tělesné postižení atd.).

V prvním roce výkonu podnikání jsou OSVČ povinny odvádět zálohy na sociální pojištění aspoň v minimální výši, mohou však odvádět zálohy vyšší a snížit tak riziko velkých nedoplatků na pojistném za uplynulý rok. Vývoj minimálních měsíčních záloh na sociální pojištění a minimálních vyměřovacích základů v případě hlavní výdělečné činnosti v letech 2010 – 2015 je znázorněn v Tab. 3.1.

Tab. 3.1 Vývoj minimálních měsíčních záloh na sociální pojištění a minimálních měsíčních vyměřovacích základů hlavní výdělečné činnosti

Rok	Minimální měsíční vyměřovací základ	Minimální měsíční záloha
2010	5 928 Kč	1 731 Kč
2011	6 185 Kč	1 807 Kč
2012	6 285 Kč	1 836 Kč
2013	6 471 Kč	1 890 Kč
2014	6 486 Kč	1 894 Kč
2015	6 653 Kč	1 943 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle FINANCE. *Základ a sazby pojistného u sociálního pojištění OSVČ* [online]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/socialni-pojisteni-osvc/zaklad-a-sazby/>

U **vedlejší výdělečné činnosti** se jedná o 10 % z této průměrné mzdy, minimální měsíční vyměřovací základ je tedy ve výši 2 661 Kč a minimální měsíční záloha na sociální pojištění, jež představuje 29,2 % z vyměřovacího základu, činí **778 Kč**. Pokud však zisk z podnikání dosažený v rámci vedlejší výdělečné činnosti nepřekročí rozhodnou částku (tj. 63 865 Kč za celý 2015), nemusí OSVČ z provozování vedlejší činnosti odvádět žádné sociální pojištění (funkci plátce sociálního pojištění v tomto případě zastává stát). Rozhodná částka představuje 2,4 násobek částky, jež se stanoví jako součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se účast na důchodovém pojištění posuzuje, a přepočítacího koeficientu pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu.¹¹ Tab. 3.2 zobrazuje vývoj rozhodné částky v letech 2010 – 2015.

¹¹ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Účast OSVČ na důchodovém pojištění* [online]. CSSZ [prosinec 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni/povinna.htm>

Tab. 3.2 Vývoj rozhodné částky sociálního pojištění v letech 2010 - 2015

Rok	Rozhodná částka v Kč roční	Rozhodná částka v Kč měsíční
2010	56 901	4 742
2011	59 374	4 948
2012	60 329	5 028
2013	62 121	5 177
2014	62 261	5 189
2015	63 865	5 323

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Rozhodná částka* [online]. CSSZ [prosinec 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni/povinna.htm>

Minimální vyměřovací základ a minimální zálohy na sociální pojištění

V prvním roce podnikání v případě vedlejší výdělečné činnosti OSVČ neodvádí žádné zálohy na sociální pojištění. V dalších letech OSVČ odvádí zálohy, které jí vyšly v posledním Přehledu o příjmech a výdajích, ne však méně než minimální zálohy stanovené pro vedlejší činnost. V případě, že zisk dané OSVČ nedosáhl rozhodné hranice, nemusí se OSVČ účastnit důchodového pojištění a nemá povinnost odvádět zálohy.

Vývoj výše měsíčních záloh na sociální pojištění v případě vedlejší výdělečné činnosti a vývoj minimálních vyměřovacích základů znázorňuje Tab. 3.3.

Tab. 3.3 Vývoj minimálních měsíčních záloh na sociální pojištění a minimálních vyměřovacích základů u vedlejší výdělečné činnosti

Rok	Minimální měsíční vyměřovací základ	Minimální měsíční záloha
2010	2 371 Kč	693 Kč
2011	2 474 Kč	723 Kč
2012	2 514 Kč	735 Kč
2013	2 589 Kč	756 Kč
2014	2 595 Kč	758 Kč
2015	2 662 Kč	778 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle FINANCE. Základ a sazby pojistného u sociálního pojištění OSVČ [online]. [2014]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/socialni-pojisteni-osvc/zaklad-a-sazby/>

Maximální vyměřovací základ a maximální zálohy na sociální pojištění

V roce 2015 došlo ke zvýšení maximálního vyměřovacího základu pro platbu sociálního pojištění z původních 1 245 216 Kč na nynějších 1 277 328 Kč. Maximální vyměřovací základ představuje 48 násobek průměrné mzdy. Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu, maximálního ročního pojistného na sociální pojištění a maximální výši měsíčních záloh pro OSVČ znázorňuje následující Tab. 3.4.

Tab. 3.4 Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu, sociálního pojištění a maximální výše měsíčních záloh

Rok	Maximální roční vyměřovací základ	Maximální roční sociální pojištění	Maximální výše měsíčních záloh
2010	1 801 448 Kč	526 023 Kč	43 836 Kč
2011	1 837 391 Kč	536 519 Kč	44 710 Kč
2012	1 206 576 Kč	352 321 Kč	29 361 Kč
2013	1 242 432 Kč	362 791 Kč	30 233 Kč
2014	1 245 216 Kč	363 604 Kč	30 301 Kč
2015	1 277 328 Kč	372 980 Kč	31 082 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle INVESTUJEME. *Nadstandardní příjmy a sociální pojištění v roce 2014* [online]. Petr Gola [3. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/nadstandardni-prijmy-a-socialni-pojisteni-v-roce-2014/>

Nastane-li skutečnost, kdy vyměřovací základ subjektu dosahuje nižší výše než minimální vyměřovací základ stanovený pro daný rok, OSVČ hradí sociální pojištění ve výši minimálních měsíčních záloh (1 943 Kč). V opačném případě, tedy je-li vyměřovací základ vyšší než stanovený maximální vyměřovací základ, měsíční zálohy subjektu jsou počítány ze základu maximálního.

Splatnost pojistného na sociální pojištění je od 1. do 20. dne následujícího měsíce.

3.3.3 Sociální pojištění zaměstnance

Každý zaměstnanec je povinen účastnit se všech tří složek sociálního pojištění, ale sám odvádí pouze pojistné na důchodové pojištění, neboť nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za něj odvádí zaměstnavatel.

Vyměřovací základ představuje úhrn příjmů, jež jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a nejsou od této daně osvobozeny. Také musí platit skutečnost, že zaměstnanci byly tyto příjmy zúčtovány v souvislosti se zaměstnáním, které zakládá účast na nemocenském pojištění nebo na důchodovém pojištění. **Sazba pojistného na sociální**

pojištění zaměstnance činí 6,5 % z hrubé mzdy zaměstnance. Za úhradu sociálního pojištění zaměstnance před datem splatnosti jsou plně odpovědní zaměstnavatelé.

Do základu se nezahrnují následující položky:

- odstupné, odchodné a odbytné,
- náhrada škody vyplácená dle zákoníku práce,
- věcnostní přídavky horníkům,
- odměny dle zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích,
- jednorázové sociální výpomoci k překlenutí mimořádně obtížných životních situací jako například v případě živelné pohromy, požáru, průmyslové havárie,
- plnění, která byla poskytnuta požitavatel starobního nebo invalidního důchodu v případě invalidity třetího stupně po uplynutí jednoho roku ode dne skončení zaměstnání.

Stejně jako u osoby samostatně výdělečně činné, také u zaměstnance je stanovena horní hranice vyměřovacího základu ve výši 1 277 328 Kč. V případě, že úhrn vyměřovacích základů v daném kalendářním roce přesáhne maximální vyměřovací základ, a je-li zaměstnanec zaměstnán pouze u jednoho zaměstnavatele, zaměstnanec neodvádí pojistné na sociální pojištění z částky, o kterou byl maximální vyměřovací základ překročen.

Je-li zaměstnanec v daném kalendářním roce zaměstnán u více než jednoho zaměstnavatele a zároveň výše jeho vyměřovacího základu přesahuje vyměřovací základ maximální, vzniká zaměstnanci přeplatek na pojistném, jenž odpovídá rozdílu mezi maximálním vyměřovacím základem a vyměřovacím základem zaměstnance.

Maximální vyměřovací základ a maximální pojistné na sociální pojištění v případě zaměstnance

V Tab. 3.5 je zobrazen vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu pro sociální pojištění, výše ročního sociálního pojištění a měsíčního pojistného na sociální pojištění v případě zaměstnance.

Tab. 3.5 Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu, sociálního pojištění a výše měsíčního pojistného

Rok	Maximální roční vyměřovací základ	Maximální roční sociální pojištění	Maximální výše měsíčního pojistného
2010	1 801 448 Kč	117 095 Kč	9 758 Kč
2011	1 837 391 Kč	119 431 Kč	9 953 Kč
2012	1 206 576 Kč	78 428 Kč	6 536 Kč
2013	1 242 432 Kč	80 759 Kč	6 730 Kč
2014	1 245 216 Kč	80 940 Kč	6 745 Kč
2015	1 277 328 Kč	83 027 Kč	6 919 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle INVESTUJEME. *Nadstandardní příjmy a sociální pojištění v roce 2014* [online]. Petr Gola [3. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/nadstandardni-prijmy-a-socialni-pojisteni-v-roce-2014/>

Nemocenské pojištění

Pojistné nemocenského pojištění je vybíráno Okresní správou sociálního zabezpečení od zaměstnavatelů v měsíčních intervalech a tvoří příjem státního rozpočtu. Dávky nemocenského pojištění jsou použity v případech, kdy nastanou sociální události typu nemoc, těhotenství či mateřství, péče o dítě apod.

Mezi základní principy nemocenského pojištění patří solidárnost zdravých pojištěnců s nemocnými, jednotnost pro všechny osoby výdělečně činných osob, garance ze strany státu, zásluhovost, neboť výše dávek závisí na výši redukovaného příjmu; dynamičnost, která je dána aktualizací redukčních hranic, a financování ze státního rozpočtu.

Povinnost úhrady pojistného nevzniká všem, povinně se ho však účastnit musí:

- zaměstnanci v pracovním nebo služebním poměru,
- zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti,

- členové družstva, pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů,
- členové vlády,
- veřejný ochránce práv a jeho zástupce,
- a další.

Nemocenské pojištění v případě OSVČ

Dobrovolně se nemocenského pojištění mohou účastnit osoby samostatně výdělečně činné a zahraniční zaměstnanci¹² (pouze pokud jsou účastni také sociálního pojištění). Nemocenské pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění. V případě, že se však k nemocničnímu pojištění nepřihlásí, nemají nárok na žádnou dávku, což může být velmi problematické např. v době nemoci či mateřství. Aby měla OSVČ nárok na mateřskou, musí si platit po dobu dvou let před nástupem na mateřskou nemocenské pojištění, a to aspoň za 270 dní, přičemž 180 dní musí být v období jednoho roku před odchodem na mateřskou.

Pojistné se vypočítává procentní sazbou z vyměřovacího základu za rozhodné období, kterým je kalendářní měsíc. Od 1. 1. 2011 se zvýšila sazba pojistného u OSVČ z původních 1,4 % na 2,3 % a od ledna 2012 **vzrostla minimální platba pojistného z 92 na 115 korun** (výše vychází z minimálního měsíčního vyměřovacího základu, který činí 5 000 Kč). OSVČ odvádí měsíčně přímo pojistné, nikoliv zálohy, a to na zvláštní účet (sdělí OSSZ), přičemž variabilní symbol představuje rodné číslo dané OSVČ. Pojistné je placeno za všechny kalendářní měsíce, kromě těch, kdy měla OSVČ celý měsíc nárok na nemocenskou nebo mateřskou z nemocenského pojištění OSVČ. Pojistné se platí vždy za celý kalendářní měsíc i v případě, že by pojištění vzniklo v polovině daného měsíce.

Splatnost nemocenského pojištění je od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Za den platby je považován den, kdy je platba připsána na daný účet. Pokud je nemocenské pojištění zaplacené pozdě nebo v menší výši, automaticky zanikne od 1. dne nezaplaceného měsíce a pro další pojištění se musí OSVČ znovu přihlásit.

¹² Zahraniční zaměstnanci – zaměstnanci na území ČR, kteří pracují ve prospěch zahraničního zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž Česká republika neuzavřela mezinárodní smlouvu o provádění sociálního zabezpečení.

Nemocenské pojištění v případě zaměstnance

U zaměstnance vzniká účast na pojištění dnem nástupu do zaměstnání. Za okamžik vzniku je považován den zahájení pracovněprávního vztahu. V případě, že zaměstnanec vykonává více zaměstnání, ze kterých mu plyne povinnost účasti na pojištění, je pojištěn z každého z těchto zaměstnání zvlášť, dávka je však vyplácena jen jedna.

Povinnost odvodu pojistného na nemocenské pojištění náleží zaměstnavateli a to každý měsíc spolu s pojistným na důchodové pojištění a příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti. Celá částka je odváděna na účet příslušné Okresní správy sociální zabezpečení a je splatná stejně jako u OSVČ od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Vybrané dávky nemocenského pojištění

V rámci nemocenského pojištění mohou být vyplaceny následující dávky:

- nemocenské,
- ošetrovné,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

OSVČ je poskytováno pouze nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství, ostatní dávky náleží zaměstnancům.

Nemocenské

Nemocenské je považováno za nejvýznamnější a také nejvíc čerpanou dávku nemocenského pojištění. Nárok na nemocenské pojištění vzniká, trvá-li dočasná pracovní neschopnost déle než 15 kalendářních dní a tato dávka je vyplácena státem (od 4. pracovního dne nemoci po 14. den zaměstnanci náleží náhrada mzdy, jež se vyplácí pouze za pracovní dny pracovní neschopnosti). V případě, že zaměstnanec vykonává více činností, které zakládají účast na nemocenském pojištění, posuzuje lékař pracovní neschopnost u každé činnosti zvlášť.

U OSVČ je nárok na nemocenské podmíněn účastí na pojištění nejméně po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti. Podpůrčí doba v případě nemocenského trvá od 22. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti a

končí dnem, kterým končí DPN. Nejdéle však tato dávka může být vyplácena 380 kalendářních dní od dne, kdy tato dočasná pracovní neschopnost vznikla.

Ošetřovné

Ošetřovné náleží zaměstnanci, který nemůže pracovat z důvodu péče o nemocného člena domácnosti nebo pečuje o zdravé dítě do věku 10ti let z důvodu dočasného uzavření školského či dětského zařízení (z důvodu epidemie, havárie apod.). Nárok na ošetřovné vzniká pouze v tom případě, že ošetřovaná osoba žije se zaměstnancem ve společné domácnosti.

Ošetřovné se proplácí již od prvního dne nemoci a podpůrčí doba činí nejdéle 9 kalendářních dnů. Jestliže se jedná o osamělého zaměstnance, který pečuje alespoň o jedno dítě ve věku do 16ti let, které prozatím neukončilo povinnou školní docházku, prodlužuje se podpůrčí doba až na 16 kalendářních dnů. Ošetřovné je propláceno i přes víkend.

Výše ošetřovného činí 60 % redukovaného denního vyměřovacího základu za každý kalendářní den. V případě, že nastane situace, kdy se osoba, o kterou zaměstnanec pečuje, uzdraví, ale v blízké době zase onemocní, má zaměstnanec znovu nárok na ošetřovné.

Na ošetřovné nemají nárok osoby samostatně výdělečně činné. Jestliže je jeden z rodičů nemocného dítěte zaměstnanec a druhý OSVČ, tak může ošetřovné čerpat pouze rodič, který je zaměstnán.¹³

3.4 Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění je řešeno především zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění a zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Ze zákona musí být zdravotně pojištěna každá osoba, která má na území České republiky trvalý pobyt, přičemž státní občanství této osoby se nebere v potaz. Občan si ho

¹³ ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Ošetřovné* [online]. CSSZ [Prosinec 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>

většinou hradí sám, ale v případě, že se jedná o dítě, studenta, důchodce apod. je pojištění placeno prostřednictvím státu. Každý účastník zdravotního pojištění má nárok na bezplatnou základní zdravotní péči v rámci systému veřejného zdravotního pojištění. Některé léky či služby však do této základní zdravotní péče nespádají a pojištěný si je musí hradit zvlášť.

Pilátová (2001) uvádí, že v rámci veřejného zdravotního pojištění je hrazena například:

- pohotovostní a záchranná služba,
- preventivní péče,
- dispenzární péče,¹⁴
- léčebná, ústavní a ambulantní péče,
- doprava nemocných,
- lázeňská a zotavovací péče,
- odběr tkání nebo orgánů určených k transplantaci,
- prohlídka zemřelého a následná pitva,
- a další.

Systém veřejného zdravotního pojištění je založen na principu solidarity, což znamená, že jednotliví pojištěnci nepřispívají na zdravotní pojištění stejnými částkami, všichni však mají rovné právo na poskytnutí zdravotní péče. V případě, že by došlo k vyloučení osob s vysokými příjmy z důvodu hrazení zdravotní péče z vlastních zdrojů, snížily by se příjmy fondu zdravotního pojištění.

3.4.1 Subjekty veřejného zdravotního pojištění

Systém veřejného zdravotního pojištění je tvořen třemi subjekty:

- pojištěnci, kteří jsou příjemci zdravotních služeb,
- poskytovateli zdravotních služeb,
- zdravotními pojišťovnami, což jsou instituce, u kterých je konkrétní občan pojištěn (od roku 1993 má každý občan právo zvolit si zdravotní pojišťovnu sám).¹⁵

¹⁴ Dispenzární péče – pravidelný lékařský dohled nad pacientem trpícím určitou chorobou (nádorem, TBC atd.).

¹⁵ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Veřejné zdravotní pojištění* [online]. MZČR [11. 6. 2014]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/verejne-zdravotni-pojisteni_2617_22.html

Kromě veřejného zdravotního pojištění existuje také soukromé zdravotní pojištění, které je pro občany dobrovolné. Toto pojištění je považováno za doplňkové pojištění veřejného zdravotního pojištění a je určeno ke krytí zdravotní péče přesahující rámec péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění. Soukromé pojištění je orientováno na problematiku ekonomické stránky občana. Kvůli vyšší ceně tohoto pojištění ho využívají spíše lidé s vyššími příjmy a podnikatelé.

3.4.2 Povinnosti pojištěnců

Pojištěnci mají vůči zdravotní pojišťovně určité povinnosti, které musí dle zákona o veřejném zdravotním pojištění dodržovat. Mezi tyto povinnosti patří například:

- plnit oznamovací povinnost dle § 10,
- hradit zdravotní pojišťovně, u které je daný pojištěnec pojištěn, pojistné,
- podrobit se preventivním prohlídkám v případě, že tak stanoví tento zákon,
- oznámit do osmi dnů příslušné zdravotní pojišťovně ztrátu nebo poškození průkazu pojištěnce,
- oznámit zdravotní pojišťovně změnu jména, příjmení, trvalého pobytu nebo rodného čísla, do třiceti dnů ode dne, kde změna nastala,
- hradit poskytovateli regulační poplatky dle § 16 a,
- a další.¹⁶

Plátcí pojistného

Zákon o veřejném zdravotním pojištění definuje tři skupiny plátců pojistného na zdravotní pojištění:

- a) pojištěnci (dle § 5 zákona o veřejném zdravotním pojištění) tj. OSVČ, zaměstnanci, osoby bez zdanitelných příjmů,
- b) zaměstnavatelé, kteří odvádí pojistné za své zaměstnance,
- c) stát, jenž odvádí pojistné za určité skupiny osob.

¹⁶ ZÁKONY CENTRUM. *Část čtvrtá – Práva a povinnosti pojištěnce* [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-verejnem-zdravotnim-pojistenim/cast-4>

3.4.3 Zdravotní pojištění v případě osoby samostatně výdělečně činné

Vyměřovacím základem je částka, kterou si osoba samostatně výdělečně činná sama určí, nesmí být však nižší než 50 % základu daně z podnikání (neupraveného o nezdanitelné částky). Výdaje OSVČ uplatňuje paušálem, nebo dokládají skutečné náklady. Roční minimální vyměřovací základ představuje dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy, který v roce 2015 činí 159 666 Kč (měsíčně 13 305,50 Kč). Výše pojistného na ZP je stanovena procentní sazbou z vyměřovacího základu – **13,5 % (1 797 Kč měsíčně)**.

Minimální vyměřovací základ a minimální výše záloh na zdravotní pojištění

V případě, že OSVČ plyne z podnikání hlavní příjem, je povinna platit měsíční zálohy dle posledního přehledu o příjmech a výdajích. I když by byla náhodou osoba samostatně výdělečně činná ve ztrátě, nikdy nesmí platit méně než je minimální záloha – 1 797 Kč.

V Tab. 3.6 je zobrazen vývoj minimálních výší měsíčních záloh na zdravotní pojištění osob samostatně výdělečně činných v letech 2010 – 2015.

Tab. 3.6 Vývoj minimální výše měsíčních záloh OSVČ

Rok	Minimální měsíční vyměřovací základ	Výše minimální měsíční zálohy
2010	11 855 Kč	1 601 Kč
2011	12 370 Kč	1 670 Kč
2012	12 569 Kč	1 697 Kč
2013	12 942 Kč	1 748 Kč
2014	12 971 Kč	1 752 Kč
2015	13 306 Kč	1 797 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA. *OSVČ – minimální výše záloh* [online]. VZP [2015]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/osvc/osvc-minimalni-vyse-zaloh>

V případě, že OSVČ pobírá z podnikání příjem vedlejší, nevztahuje se na ni povinnost platby záloh a vše bude uhrazeno až po skončení roku na základě výše zmíněného přehledu.

Jestliže OSVČ spadá do kategorie pojištěnců, za něž hradí pojistné na zdravotní pojištění stát (např. student, starobní nebo invalidní důchodce, žena pečující o malé dítě atd.), zálohy bude platit jen v případě, že měla v předchozím roce zisk. Zákon nestanovuje minimální výši zálohy. Po uplynutí daného roku OSVČ pojistné zaplatí (nebo doplatí) ze skutečně dosaženého zisku.

Maximální vyměřovací základ a maximální výše zálohy na zdravotní pojištění

Do roku 2012 byl stanoven maximální vyměřovací základ, avšak od roku 2013 došlo k jeho zrušení jak pro OSVČ, tak i pro zaměstnance. Na rozdíl od sociálního pojištění zde tedy již žádný maximální vyměřovací základ neexistuje. Pojistné je odváděno ze skutečně dosažených příjmů. Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu na zdravotní pojištění, maximálního ročního zdravotního pojištění a maximální výše měsíčních záloh na zdravotní pojištění znázorňuje Tab. 3.7.

Tab. 3.7 Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu, zdravotního pojištění a výše měsíčních záloh

Rok	Maximální roční vyměřovací základ	Maximální roční zdravotní pojištění	Maximální výše měsíčních záloh
2010	1 707 048 Kč	230 452 Kč	19 205 Kč
2011	1 781 280 Kč	240 473 Kč	20 040 Kč
2012	1 809 864	244 332 Kč	20 361 Kč
2013-2015	Došlo ke zrušení	Došlo ke zrušení	Došlo ke zrušení

Zdroj: Vlastní zpracování dle FINANCE. *Vyměřovací základ zdravotního pojištění* [online]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/zdravotni-pojisteni-osvc/vymerovaci-zaklad/>

Zdravotní pojištění je nutné uhradit na účet příslušné zdravotní pojišťovny od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Z toho plyne, že se zálohy nemohou předplatit na několik měsíců dopředu.

Pokuty a penále

Jak uvádí Červinka (2014) v případě, že bylo pojistné či záloha na pojistné zaplacené v nižší částce, a nebo nebylo-li pojistné zaplacené ve stanovené lhůtě, zdravotní pojišťovna vyměří osobě samostatně výdělečně činné penále ve výši 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den trvání této skutečnosti. Poprvé se penále platí za den, jenž bezprostředně následuje po dni splatnosti pojistného. OSVČ je poté povinna uhradit dlužné pojistné včetně penále. Každá platba penále je vždy zaokrouhlena na celé koruny směrem nahoru.

Zdravotní pojišťovny nevymáhají dlužné pojistné do částky 50 Kč a nevyměřují penále do 100 Kč za daný kalendářní rok. Penále rovněž není předepisováno v případě, kdy plátce prokáže, že platbu pojistného provedl, ale užil nesprávný variabilní symbol.

Oznamovací povinnost

Osoby samostatně výdělečně činné mají dle zákona č. 48/1997 Sb., v platném znění, vůči zdravotní pojišťovně tyto povinnosti:

- nejpozději do 8 dnů ohlásit zahájení (popřípadě ukončení) výdělečné činnosti¹⁷,
- odvádět pravidelné měsíční zálohy na pojistné na účet příslušné zdravotní pojišťovny, s výjimkou případů, kdy je OSVČ od placení těchto záloh osvobozena,
- předložit každé zdravotní pojišťovně, u které byl ve zdaňovacím období pojištěn, přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné a to nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měl podat daňové přiznání za předchozí zdaňovací období,
- nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém byl vydán přehled o příjmech a výdajích za kalendářní rok, za který se pojistné platí, doplatit rozdíl mezi zálohami a skutečnou výší pojistného,

¹⁷ za zahájení výdělečné činnosti se nepovažuje pouhé získání živnostenského listu, ale okamžik, kdy OSVČ začne vykonávat činnost za účelem mít z ní příjem

- v případě zájmu zdravotní pojišťovny předložit účetní doklady, které jsou zapotřebí pro provedení kontroly odvodu pojistného,
- předložit všem zdravotním pojišťovnám, u kterých byl ve zdaňovacím období pojištěn, opravný přehled příjmů a výdajů do 8 dnů od zjištění skutečnosti, které vedly k opravě daňového přiznání. Dlužné pojistné je povinen doplatit do 30 dnů,
- předložit nově vybrané zdravotní pojišťovně doklad o výši záloh na pojistné v případě, že se OSVČ rozhodne pro změnu zdravotní pojišťovny.¹⁸

V případě, že OSVČ nesplní oznamovací povinnost (např. neoznámí zahájení podnikatelské činnosti či její ukončení), může mu být vyměřena pokuta až do výše 10 000 Kč. Jestliže se jedná o opakované nesplnění této povinnosti, může se tato částka až zdvojnásobit.

Přehled o příjmech a výdajích

Dle zákona č. 592/1992 Sb., v platném znění, je OSVČ povinna odevzdat přehled o příjmech a výdajích za rok 2014 nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za tento kalendářní rok, tzn. nejpozději do 2. května 2015. Tento přehled se odevzdává na předepsaném tiskopise osobně nebo poštou příslušné OSSZ. V přehledu se uvádí zisk (tedy rozdíl mezi příjmy a výdaji), kterého OSVČ v daném roce dosáhla a který také uvedla v rámci daňového přiznání. Neměl by také chybět údaj o tom, v jaké výši OSVČ zaplatila zálohy na sociální pojištění v daném roce. Poté následuje výpočet doplatku či přeplatku a výše nových záloh. Přehled jsou povinny podat všechny OSVČ, i když dosahují ztráty.

Další předepsaný tiskopis se podává zdravotní pojišťovně. I v tomto případě je nutné uvést příjmy a výdaje a částku, kterou jsme zaplatili na zálohách na zdravotní pojištění během daného roku. Poté opět následuje výpočet doplatku nebo přeplatku a nových záloh.

V případě, že OSVČ nepředloží přehled ve stanovené lhůtě, může příslušná zdravotní pojišťovna uložit pokutu do výše 50 000 Kč za každé jednotlivé plnění.

¹⁸ VŠEOBECNÁ ZDRAVONÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *OSVČ – oznamovací povinnost* [online]. VZP. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/osvc/osvc-oznamovací-povinnost>

3.4.4 Zdravotní pojištění v případě zaměstnance

Zaměstnanec je povinen odvádět pojistné na zdravotní pojištění v případě, že mu plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků (§ 6 ZDP), s výjimkou:

- osoby, která má pouze příjmy ze závislé činnosti funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny,
- žáka nebo studenta, který má pouze příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků za práci z praktického výcviku,
- osoby činné na základě dohody o provedení práce,
- osoby, která v pracovním poměru vykonává sjednané práce jen občas a nepravidelně podle potřeb zaměstnavatele a v kalendářním roce nedosáhne započitatelného příjmu,
- člena družstva, který nemá pracovněprávní vztah k družstvu, ale vykonává pro družstvo práci, za kterou je odměňován a nedosáhl v kalendářním měsíci započitatelného příjmu,

Výše pojistného a vyměřovací základ u zaměstnance

Zaměstnanec hradí zdravotní pojištění z jedné třetiny (tedy 4,5 %) a zaměstnavatel má povinnost hradit pojištění ze dvou třetin (9 %). Tato povinnost zaměstnavateli vzniká ode dne nástupu zaměstnance do zaměstnání a trvá až do dne skončení zaměstnání. Vyměřovací základ tvoří úhrn příjmů, jež jsou předmětem daně z příjmu fyzických osob dle zákona o daních z příjmů a nejsou od této daně osvobozeny. Do VZ se nezahrnují:

- náhrady škody dle zákoníku práce, odstupné, odchodné a odbytné,¹⁹
- odměny vyplácené dle zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích,
- jednorázová sociální výpomoc poskytnutá zaměstnanci k překlenutí jeho mimořádně obtížných poměrů (např. v souvislosti s živou pohromou, požárem, průmyslové havárie apod.).

Pojistné za zaměstnance je stanoveno na základě vyměřovacího základu dle uvedených zásad. Červinka (2014) uvádí, že minimálním vyměřovacím základem zaměstnance je minimální mzda platná v měsíci, za který se pojistné odvádí. Pokud je

¹⁹ Odbytné představuje částku, která je pojištěnci vyplacena při předčasném zrušení pojistné smlouvy, jestliže o to pojištěnec požádá. Odbytné je spjato především s životním pojištěním.

vyměřovací základ nižší než minimální mzda, zaměstnanec je povinen doplatit zdravotní pojišťovně prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu z obou základů. Minimální mzda v roce 2015 je 9 200 Kč (minimální výše pojistného činí 13,5 % z této částky). Vyměřovací základ se zjišťuje za kalendářní měsíc, za který je pojistné placeno. V Tab. 3.8 je znázorněn vývoj minimální výše měsíčního pojistného na zdravotní pojištění v případě zaměstnance.

Tab. 3.8 Vývoj minimálního měsíčního pojistného

Rok	Minimální výše měsíčního pojistného
2011	1 080 Kč
2012	1 080 Kč
2013	1 080 Kč
2014	1 148 Kč
2015	1 242 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle MĚŠEC. *Zdravotní pojištění* [online]. [2014]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/zdravotni-pojisteni/pruvodce/>

Jak již bylo uvedeno výše, od roku 2013 došlo ke zrušení maximálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojištění. Maximální vyměřovací základ byl tvořen součtem vyměřovacích základů zaměstnance zjištěných v kalendářním roce, za který se maximální vyměřovací základ zjišťoval. V případě, že zaměstnanec tohoto maximálního vyměřovacího základu dosáhl, zaměstnavatel přestal odvádět za zaměstnance pojistné a vyměřovací základ byl u tohoto zaměstnance roven nule počínaje kalendářním měsícem následujícím po kalendářním měsíci, ve kterém bylo maxima dosaženo.

Vývoj MAX VZ a výše pojistného v jednotlivých letech je znázorněn v Tab. 3.9.

Tab. 3.9 Vývoj maximálního ročního vyměřovacího základu, zdravotního pojištění a výše měsíčního pojistného

Rok	Maximální roční vyměřovací základ	Maximální roční zdravotní pojištění	Maximální výše měsíčního pojistného
2010	1 707 048 Kč	76 818 Kč	6 402 Kč
2011	1 781 280 Kč	80 158 Kč	6 680 Kč
2012	1 809 864	81 444 Kč	6 787 Kč
2013-2015	Došlo ke zrušení	Došlo ke zrušení	Došlo ke zrušení

Zdroj: Vlastní zpracování dle MĚŠEC. *Zdravotní pojištění* [online]. [2014]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/zdravotni-pojisteni/pruvodce/> a FINANCE. *Vyměřovací základ zdravotního pojištění* [online]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-z-prijmu/zdravotni-pojisteni-osvc/vymerovaci-zaklad/>

Za plátce pojistného, tj. osobu, která pojistné zasílá na účet příslušných zdravotních pojišťoven, je považován zaměstnavatel. Z toho důvodu se zaměstnanec nemůže stát dlužníkem na zdravotním pojištění a nemůže mu tak vzniknout penále. Pojistné, které se zaměstnanci strhává z jeho platu či mzdy, je hrazeno za jednotlivé kalendářní měsíce. Splatnost pojistného je od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Dle zákona o veřejném zdravotním pojištění je zaměstnanec povinen nahlásit v den nástupu do zaměstnání svému zaměstnavateli, u které zdravotní pojišťovny je aktuálně pojištěn. V případě změny zdravotní pojišťovny během trvání pracovního poměru, má zaměstnanec povinnost nahlásit tuto změnu svému zaměstnavateli nejpozději do osmi dnů ode dne změny zdravotní pojišťovny. Jestliže zaměstnanec neohlásí zaměstnavateli přechod k jiné zdravotní pojišťovně a zaměstnavateli je v souvislosti s touto skutečností vyměřeno penále, má právo požadovat jeho úhradu na zaměstnanci.

3.4.5 Zdravotní pojištění osob bez zdanitelných příjmů

Jedná se o osoby, jež mají trvalý pobyt na území České republiky a po celý kalendářní měsíc nejsou ani státním pojištěncem, ani zaměstnancem, ani osobami samostatně výdělečně

činnými. Do této kategorie jsou řazeny například ženy v domácnosti, osoby bez zaměstnání, které nejsou evidovány na úřadu práce jako nezaměstnané; studenti po ukončení studia, již se v daném termínu nepřihlásili na příslušný úřad práce a další.

Vyměřovacím základem je pro tyto osoby minimální mzda (tedy 9 200 Kč). Minimální výše pojistného na zdravotní pojištění je stanovena ve výši 1 242 Kč měsíčně, což je 13,5 % z minimální mzdy. Za rozhodné období je považován kalendářní měsíc. Pojistné se hradí na účet příslušné zdravotní pojišťovny a je splatné od 1. dne příslušného měsíce do 8. dne měsíce následujícího, za který se pojistné hradí.

Stát jakožto plátce zdravotního pojištění

Stát je plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu za osoby, které se nacházejí v jisté sociální situaci, kdy nejsou schopni sami odvádět plnou výši pojistného. Jedná se například o nezaopatřené děti, poživatele důchodů z důchodového pojištění, příjemce rodičovského příspěvku, ženy na mateřské a osoby na mateřské dovolené, uchazeče o zaměstnání, osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi, mladistvé, osoby konající základní službu v ozbrojených silách a další.

Červinka (2014) uvádí, že vyměřovací základ pro osoby, za které pojistné odvádí stát, činí 25 % všeobecného vyměřovacího základu, který byl stanoven nařízením vlády. Od 1. července 2014 činí vyměřovací základ pro platby pojistného státem 6 259 Kč, tzn. že stát bude za tyto osoby hradit pojistné ve výši 845 Kč (13,5 % z částky 6 259 Kč). Vývoj vyměřovacích základů osob, za něž je plátcem pojistného stát, a částek pojistného v jednotlivých letech je zobrazen v Tab. 3.10.

Tab. 3.10 Vývoj vyměřovacích základů osob, za něž je plátcem pojistného stát

Období	Vyměřovací základ	Výše pojistného
1. 1. 2008 – 31. 12. 2009	5 013 Kč	677 Kč
1. 1. 2010 – 31. 10. 2013	5 355 Kč	723 Kč
1. 11. 2013 – 31. 7. 2014	5 829 Kč	787 Kč
1. 8. 2014 – dosud	6 259 Kč	787 Kč

Zdroj: Tomáš Červinka (str. 97) – vlastní zpracování

4 Komparace odvodů sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a OSVČ

Cílem této kapitoly je aplikace teoretických poznatků z předchozích kapitol na dva konkrétní praktické případy. V kapitole bude využita komparace sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných.

4.1 Praktický příklad č. 1

Pan Novák (22 let), studuje na VŠ a zároveň v roce 2014 zahájil podnikatelskou činnost. Jelikož se jedná o studenta, jeho podnikání je považováno za vedlejší výdělečnou činnost. Od ledna 2014 začal provozovat řemeslnou činnost – opravy dopravních prostředků (především osobních automobilů). Pan Novák v souvislosti s těmito opravami využívá 80% výdajový paušál. Touto činností se zabýval celých dvanáct kalendářních měsíců.

V květnu se pan Novák rozhodl rozšířit své podnikání o další činnost, kterou představuje nákup a prodej náhradních dílů do automobilů. Nákup a prodej realizoval do konce roku 2014 (tedy po dobu osmi měsíců). Při tomto živnostenském podnikání uplatňuje 60% výdajový paušál.

Pan Novák je zdravotně pojištěn u České průmyslové zdravotní pojišťovny.

V Tab. 4.1 jsou zobrazeny příjmy a výdaje, kterých pan Novák dosáhl v roce 2014 při provozování řemeslné živnosti.

Tab. 4.1 Přehled příjmů a výdajů z řemeslné živnosti za období leden – prosinec 2014

	Hrubý příjem z řemeslné živnosti	Paušální výdaje	Výše paušálních výdajů	Čistý zisk
Leden	21 789 Kč	80 %	17 431,20 Kč	4 357,80 Kč
Únor	22 379 Kč	80 %	17 903,20 Kč	4 475,80 Kč
Březen	20 779 Kč	80 %	16 623,20 Kč	4 155,80 Kč
Duben	19 360 Kč	80 %	15 488,00 Kč	3 872,00 Kč
Květen	20 753 Kč	80 %	16 602,40 Kč	4 150,60 Kč
Červen	19 859 Kč	80 %	15 887,20 Kč	3 971,80 Kč
Červenec	18 890 Kč	80 %	15 112,00 Kč	3 778,00 Kč
Srpen	21 323 Kč	80 %	17 058,40 Kč	4 264,60 Kč
Září	17 678 Kč	80 %	14 142,40 Kč	3 535,60 Kč
Říjen	22 873 Kč	80 %	18 298,40 Kč	4 574,60 Kč
Listopad	26 712 Kč	80 %	21 369,60 Kč	5 342,40 Kč
Prosinec	28 906 Kč	80 %	23 124,80 Kč	5 781,20 Kč
Celkem	261 301 Kč	-	209 040,80 Kč	52 260,20 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V Tab. 4.2 jsou znázorněny příjmy a výdaje pana Nováka, kterých v roce 2014 dosáhl při provozování živnostenského podnikání.

Tab. 4.2 Přehled příjmů a výdajů z živnostenského podnikání za období květen – prosinec 2014

	Hrubý příjem z živnostenského podnikání	Paušální výdaje	Výše paušálních výdajů	Čistý zisk
Květen	3 602 Kč	60 %	2 161,20 Kč	1 440,80 Kč
Červen	2 987 Kč	60 %	1 792,20 Kč	1 194,80 Kč
Červenec	3 954 Kč	60 %	2 372,40 Kč	1 581,60 Kč
Srpen	3 458 Kč	60 %	2 074,80 Kč	1 383,20 Kč
Září	3 931 Kč	60 %	2 358,60 Kč	1 572,40 Kč
Říjen	4 178 Kč	60 %	2 506,80 Kč	1 671,20 Kč
Listopad	4 258 Kč	60 %	2 554,80 Kč	1 703,20 Kč
Prosinec	5 626 Kč	60 %	3 375,60 Kč	2 250,40 Kč
Celkem	31 994 Kč	-	19 196,40 Kč	12 797,60 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Hrubé příjmy z řemeslné živnosti činily v roce 2014 261 301 Kč. Výdaje, které představovaly 80 % celkových hrubých příjmů, dosáhly výše 209 040,80 Kč. Všechny výdaje byly daňově uznatelné, neboť byly vynaloženy na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

Po odečtení výdajů od příjmů, dosáhl pan Novák čistého zisku ve výši 52 260,20 Kč (20 % celkových hrubých příjmů z řemeslné živnosti).

Hrubé příjmy z živnostenského podnikání činily v roce 2014 31 994 Kč. Výdaje, které představovaly 60 % celkových hrubých příjmů, dosáhly výše 19 196,40 Kč. Veškeré výdaje byly stejně jako u živnosti řemeslné daňově uznatelné. Po odečtení výdajů od příjmů, dosáhl pan Novák čistého zisku ve výši 12 797,60 Kč (40 % celkových hrubých příjmů z živnostenského podnikání).

Celkové hrubé příjmy z obou živností činily 293 295 Kč, celkové výdaje pak 228 237,20 Kč. Pan Novák dosáhl ze svého podnikání čistého zisku ve výši 65 057,80 Kč (měsíčně průměrně 5 422 Kč).

Skutečné výdaje v případě nákupu a prodeje náhradních dílů dosáhly výše 24 576 Kč, což znamená, že by bylo výhodnější, kdyby pan Novák uplatnil skutečné výdaje z této činnosti. U řemeslné živnosti činily skutečné výdaje 172 659 Kč, což je výrazně méně než při uplatnění příslušného paušálu (rozdíl představuje 36 381,80 Kč). Jelikož zákon umožňuje uplatnit pouze jednu metodu stanovení výdajů pro všechny druhy příjmů, zvolil pan Novák ve snaze o daňovou optimalizaci pro rok 2014 paušální výdaje, při kterých dosahuje mnohem nižšího základu daně než v případě uplatnění skutečných výdajů. Pro oba druhy příjmů je nutné vést samostatnou evidenci. V případě, že bychom měli příjmy ze samostatné činnosti (§ 7 zákona o daních z příjmů) a vedle toho i příjmy z pronájmu (§ 9 zákona o daních z příjmů), bylo by možné využít kombinaci skutečných i paušálních výdajů.

4.1.1 Sociální pojištění v roce 2014

Byť se jedná o studenta, za kterého je z pohledu daňového zákona plátcem pojistného stát, vznikla panu Novákovi povinnost jednorázově doplatit sociální pojištění z důvodu překročení rozhodné částky, která v roce 2014 činila 62 261 Kč. V roce 2015 došlo ke zvýšení této rozhodné částky o 1 604 Kč, tedy na 63 865 Kč. Výše jednorázového doplatku, který musel pan Novák uhradit, je určena vztahem (4.1):

$$SP = 0,5 \cdot DZ \cdot SSP, \quad (4.1)$$

kde SP je sociální pojištění za rok 2014, DZ dosažený zisk z podnikání v roce 2014 a SSP sazba sociálního pojištění 29,2 %.

$$SP = 0,5 \cdot 65\,057,80 \cdot 0,292 = 9498,4388 \cong 9499 \text{ Kč}$$

Pan Novák doplatil Správě sociálního zabezpečení částku 9 499 Kč. Nedošlo-li by k překročení rozhodné částky 62 261 Kč, pan Novák by sociální pojištění za rok 2014 nedoplácel a nevznikla by mu povinnost odvádět měsíční zálohy na sociální pojištění v roce 2015.

4.1.2 Zdravotní pojištění v roce 2014

Jelikož pan Novák v roce 2014 provozoval podnikatelskou činnost prvním rokem, neodváděl pravidelné měsíční zálohy na zdravotní pojištění, ale musel jej k příslušnému datu zdravotní pojišťovně doplatit. Při výpočtu doplatku vycházel stejně jako v případě sociálního pojištění z následujícího vztahu (4.2):

$$ZP = 0,5 \cdot DZ \cdot SZP, \quad (4.2)$$

kde ZP je zdravotní pojištění za rok 2014, DZ dosažený zisk z podnikání v roce 2014 a SZP sazba zdravotního pojištění – 13,5 %.

$$ZP = 0,5 \cdot 65057,80 \cdot 0,135 = 4391,4015 \cong 4392 \text{ Kč}$$

Výše doplatku zdravotního pojištění za rok 2014 činila 4 392 Kč. Tento doplatek pan Novák uhradil na účet příslušné zdravotní pojišťovny, u které byl po dobu trvání svého podnikání, pojištěn.

4.1.3 Výpočet záloh pro rok 2015

Zálohy na sociální pojištění v roce 2015 se budou odvíjet od výše doplatku na sociální pojištění v roce 2014, který činil 9 499 Kč. Jelikož pan Novák podnikal po celý rok, výše měsíční zálohy je určena jako 1/12 doplatku předchozího roku, viz výpočet (4.3)

$$ZSP = \frac{SP}{PM}, \quad (4.3)$$

kde ZSP je měsíční záloha na sociální pojištění v roce 2015, SP výše doplatku na sociální pojištění za rok 2014, PM je počet měsíců podnikání.

$$ZSP = \frac{9499}{12} = 791,5833 \cong 792 \text{ Kč}$$

Z výpočtu vyplývá, že pan Novák bude v roce 2015 platit měsíční zálohy na sociální pojištění ve výši 792 Kč.

V případě záloh na zdravotní pojištění v roce 2015 bude také rozhodující doplatek pojištění z předchozího roku, který dosahoval výše 4 392 Kč. Rovněž jako u sociálního

pojištění se i zde určí výše měsíční zálohy pro rok 2015 jako 1/12 doplatku na pojištění v předchozím roce, viz následující vzorec (4.4):

$$ZZP = \frac{ZP}{PM}, \quad (4.4)$$

kde ZZP měsíční záloha na zdravotní pojištění v roce 2015, ZP výše doplatku na zdravotní pojištění za rok 2014, PM počet měsíců podnikatelské činnosti.

$$ZZP = \frac{4392}{12} = 366 \text{ Kč}$$

Jelikož se jedná o osobu, které není stanoven minimální vyměřovací základ, bude platit měsíční zálohy na zdravotní pojištění ve skutečné výši, tedy 366 Kč.

Bude-li pan Novák v roce 2015 pokračovat v podnikání a ve studiu zároveň, bude povinen odvádět výše uvedené měsíční zálohy. Jelikož však panu Novákovi dosavadní podnikání nepřineslo takový zisk, jaký při zahájení podnikatelské činnosti očekával, rozhoduje se, zdali pro něj nebude výhodnější studia zanechat a naplno se věnovat podnikání, které by se pro něj při ukončení studia stalo hlavním zdrojem příjmů tudíž hlavní podnikatelskou činností. Další možností pana Nováka je zanechání studia i podnikání a vstup do pracovněprávního poměru.

4.1.4 Pokračování podnikání a ukončení studia

Pan Novák odevzdal daňové přiznání, jež obsahovalo údaje o dosažených příjmech a výdajích roku 2014 ve lhůtě pro podání daňového přiznání, tzn. do 31. března 2015. Nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém podal daňové přiznání za rok 2014, byl pan Novák povinen odevzdat přehled o příjmech a výdajích příslušné správě sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovně. Poté pan Novák uhradil sociální a zdravotní pojištění za předchozí rok svého podnikání, neboť v tomto roce neplatil jakožto začínající podnikatel žádné zálohy. Od května pan Novák začal platit pravidelné měsíční zálohy na sociální a zdravotní pojištění ve výši 792 Kč a 366 Kč (první zálohu pan Novák odvedl zpětně za měsíc duben). V červnu pan Novák ukončí studium, přičemž status studenta mu zůstane až do konce července. Od měsíce srpna se jeho vedlejší podnikatelská činnost změní v podnikatelskou činnost hlavní. S touto skutečností souvisí změna výše dosavadních záloh na sociální a zdravotní pojištění, které budou muset být od tohoto měsíce placeny v minimální výši pro

hlavní podnikatelskou činnost, tj. 1 943 Kč v případě sociálního pojištění a 1 797 Kč na zdravotní pojištění.

V Tab. 4.3 je zobrazena výše záloh na sociální a zdravotní pojištění pana Nováka v roce 2015.

Tab. 4.3 Výše záloh na sociální a zdravotní pojištění v roce 2015

	Výše zálohy na sociální pojištění v Kč	Výše zálohy na zdravotní pojištění v Kč
Leden	-	-
Únor	-	-
Březen	-	-
Duben	-	-
Květen	792	366
Červen	792	366
Červenec	792	366
Srpen	792	366
Září	1 943	1 797
Říjen	1 943	1 797
Listopad	1 943	1 797
Prosinec	1 943	1 797
Celkem	10 940	8 652

Zdroj: vlastní zpracování

Na zálohách v roce 2015 pan Novák zaplatí celkem 10 940 Kč v případě sociálního pojištění a 8 652 Kč na zdravotní pojištění. Je pravděpodobné, že pan Novák bude na pojištění doplácet.

4.1.5 Ukončení podnikání i studia a výpočet čisté mzdy

Nevykonával-li by pan Novák podnikání, ale působil by jako zaměstnanec se stejným ročním hrubým příjmem jako v případě podnikání tedy 293 295 Kč (výdaje spojené s podnikáním v tomto případě nejsou brány v potaz), výpočet jeho měsíčního hrubého příjmu by byl následovný:

$$MHP = \frac{RHP}{PM}, \quad (4.5)$$

kde MHP je měsíční hrubý příjem, RHP roční hrubý příjem, PM počet měsíců podnikatelské činnosti.

$$MHP = \frac{293295}{12} = 24441,25 \cong 24442 \text{ Kč}$$

Dalším krokem při zjišťování čisté měsíční mzdy zaměstnance je výpočet superhrubé mzdy, která představuje základní hrubou mzdu zaměstnance zvýšenou o sociální (25 %) a zdravotní pojištění (9 %) placené zaměstnavatelem (celkově tedy 34 % hrubé mzdy zaměstnance). SHM je poté zaokrouhlena na celé stokoruny nahoru a následně zdaněna 15 % sazbou daně. Postup výpočtu je určen vztahem (4.6) a (4.7):

$$SHM = MHP \cdot 1,34 \text{ neboli } SHM = MHP + 0,34 \cdot MHP, \quad (4.6)$$

kde SHM je superhrubá mzda zaměstnance, MHP měsíční hrubý příjem.

$$SHM = 24442 \cdot 1,34 = 32752,28 \cong 32800 \text{ Kč}$$

$$D = SHM \cdot SD, \quad (4.7)$$

kde D je daň ze závislé činnosti, SHM superhrubá mzda, SD sazba daně z příjmu ze závislé činnosti.

$$D = 32800 \cdot 0,15 = 4920 \text{ Kč}$$

Vypočtená daň bude následně snížena o slevu na poplatníka ve výši 2 070 Kč. Výsledná daň bude tedy 2 850 Kč. Následuje výpočet sociálního a zdravotního pojištění hrazeného zaměstnancem, viz vztah (4.8),

$$SP = MHP \cdot SSP \quad (4.8)$$

kde SP je sociální pojištění placené zaměstnancem, MHP měsíční hrubý příjem a SSP sazba sociálního pojištění placeného zaměstnancem.

$$SP = 24442 \cdot 0,065 = 1588,73 \cong 1589 \text{ Kč}$$

$$ZP = MHP \cdot SZP, \quad (4.9)$$

kde ZP je zdravotní pojištění placené zaměstnancem, MHP měsíční hrubý příjem, SZP sazba zdravotního pojištění placeného zaměstnancem.

$$ZP = 24442 \cdot 0,045 = 1099,89 \cong 1100 \text{ Kč}$$

Zaměstnanci bude sraženo z hrubé mzdy sociální pojištění ve výši 1 589 Kč a zdravotní pojištění ve výši 1 100 Kč. Posledním krokem při výpočtu čisté mzdy zaměstnance je odečtení daně, sociálního a zdravotního pojištění hrazeného zaměstnancem od částky hrubé mzdy, viz vzorec (4.10),

$$\check{CMP} = MHP - D - SP - ZP \quad (4.10)$$

kde \check{CMP} je čistý měsíční příjem, MHP měsíční hrubý příjem, D daň ze závislé činnosti, SP sociální pojištění hrazené zaměstnancem, ZP zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem.

$$\check{CMP} = 24442 - 2850 - 1589 - 1100 = 18903 \text{ Kč}$$

Rozhodne-li se pan Novák upřednostnit zaměstnání před podnikáním, jeho průměrný čistý měsíční příjem se bude pohybovat kolem částky 19 000 Kč, což je mnohem více než v případě podnikání. S podnikáním pana Nováka jsou totiž spojeny velmi vysoké výdaje, které by v případě zaměstnání nemusel vynakládat. Jakožto zaměstnanec by se pan Novák musel také ze zákona účastnit nemocenského pojištění, které by za něj odváděl zaměstnavatel.

V případě, že bychom kvůli vyšší vypovídací hodnotě vycházeli z předpokladu, že by byla hrubá měsíční mzda pana Nováka ve stejné výši jako jeho zisk (tedy příjmy po odečtení výdajů), výpočet čisté měsíční mzdy by byl určen vztahem (4.11):

$$MHP = \frac{RHP}{PM}, \quad (4.11)$$

kde MHP je měsíční hrubý příjem, RHP roční hrubý příjem a PM počet měsíců podnikatelské činnosti.

$$MHP = \frac{65058}{12} = 5421,5 \cong 5422 \text{ Kč}$$

Měsíční hrubý příjem pana Nováka by byl tedy ve výši 5 422 Kč a následoval by výpočet superhrubé mzdy (4.12),

$$SHM = MHP \cdot 1,34 \text{ neboli } SHM = MHP + 0,34 \cdot MHP \quad (4.12)$$

kde SHM je superhrubá mzda zaměstnance, MHP měsíční hrubý příjem.

$$SHM = 5422 \cdot 1,34 = 7265,48 \cong 7300 \text{ Kč}$$

Superhrubá mzda by v tomto případě byla po zaokrouhlení na stokoruny nahoru ve výši 7 300 Kč a dalším krokem by byl výpočet daně, který je určen vztahem (4.13):

$$D = SHM \cdot SD, \quad (4.13)$$

kde D je daň ze závislé činnosti, SHM superhrubá mzda, SD sazba daně z příjmu ze závislé činnosti.

$$D = 7300 \cdot 15\% = 1095 \text{ Kč}$$

Daň ze mzdy pana Nováka by byla ve výši 1 095 Kč, jelikož by však byla uplatněna sleva na poplatníka 2 070 Kč, výsledná daň by byla nulová. Sociální pojištění by se stejně jako v předchozím případě vypočítalo jako 6,5 % z hrubé mzdy a bylo by tedy ve výši 353 Kč. Se zdravotním pojištěním by to bylo problematictější, protože mzda pana Nováka nedosahuje výše minimální mzdy – 9 200 Kč a pan Novák by byl povinen navíc uhradit prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu mezi jeho mzdou a

minimální mzdou. Z částky 5 422 Kč by uhradil 4,5 % - tedy 244 Kč a doplatek rozdílu by byl určen vztahem (4.14):

$$D = (MVZ - VZ) \cdot 13,5\%, \quad (4.14)$$

kde D je doplatek, MVZ minimální vyměřovací základ, VZ vyměřovací základ (tedy hrubá mzda).

$$D = (9200 - 5422) \cdot 13,5\% = 510,03 \cong 511 \text{ Kč}$$

Zdravotní pojištění pana Nováka by bylo ve výši 755 Kč. Posledním krokem při výpočtu čisté mzdy by bylo odečtení sociálního a zdravotního pojištění od hrubé mzdy, viz vzorec (4.15):

$$\check{CMP} = MHP - SP - ZP, \quad (4.15)$$

kde ČMP je čistý měsíční příjem, MHP měsíční hrubý příjem, SP sociální pojištění a ZP zdravotní pojištění.

$$\check{CMP} = 5422 - 353 - 755 = 4314 \text{ Kč}$$

Čistá měsíční mzda pana Nováka by tedy byla ve výši pouhých 4 314 Kč.

4.1.6 Nemocenské pojištění

Pan Novák se účastní nemocenského pojištění v minimální stanovené měsíční výši, tj. 115 Kč. Začal by-li s podnikáním před rokem 2014, nemohl by se tohoto pojištění účastnit, jelikož OSVČ s vedlejší výdělečnou činností tuto možnost neměly. V případě, že by pan Novák nemocenské pojištění uhradil pozdě nebo v menší výši, automaticky zanikne od 1. dne nezaplaceného měsíce a pro další pojištění by se musel pan Novák znovu přihlásit.

V období od 9. do 29. března 2015 pana Nováka postihla nemoc, kvůli které mu vznikl ušlý zisk. Výpočet výše nemocenské dávky (vyplácí Česká správa sociálního zabezpečení), na kterou měl pan Novák nárok až od 15. dne nemoci je určen vztahem (4.16),

$$VZ = MVZ \cdot PMRO \quad (4.16)$$

kde VZ je vyměřovací základ pro výpočet dávky, MVZ minimální vyměřovací základ pro pojistné na nemocenské pojištění 2015, PMRO počet měsíců rozhodného období.

$$VZ = 5000 \cdot 12 = 60000$$

Vyměřovací základ pro výpočet dávky nemocenského pojištění byl ve výši 60 000 Kč. Výpočet denního vyměřovacího základu je odvozen ze vztahu (4.17):

$$DVZ = \frac{VZ}{PDRO}, \quad (4.17)$$

kde DVZ je denní vyměřovací základ, VZ vyměřovací základ, PDRO počet dní rozhodného období.

$$DVZ = \frac{60000}{365} = 164,38356 \text{ Kč}$$

Denní vyměřovací základ, jenž byl ve výši 164,38356 Kč, se dále redukoval dle zákonných hranic. Jelikož jeho výše byla do 888 Kč, jednalo se o 90% sazbu redukce, viz výpočet (4.18):

$$RDVZ = DVZ \cdot k_1, \quad (4.18)$$

kde RDVZ je redukovaný denní vyměřovací základ, DVZ denní vyměřovací základ a k_1 koeficient.

$$RDVZ = 164,38356 \cdot 0,9 = 147,945204 \text{ Kč}$$

Výsledná výše denní nemocenské dávky, kterou pan Novák od 15. dne nemoci pobíral, byla vypočtena jako 60 % z redukovaného vyměřovacího základu, tj. 89 Kč. Tuto dávku pan Novák obdržel za jednotlivé kalendářní dny až do posledního dne nemoci, tedy do 29. března a celkově tedy obdržel 623 Kč.²⁰

V případě, že by pan Novák nepůsobil jako OSVČ, ale byl by zaměstnán (jeho mzda by byla ve stejné výši jako jeho hrubý příjem z podnikání bez odečtení výdajů), od 4. pracovního dne dočasné pracovní neschopnosti by mu zaměstnavatel vyplácel náhradu mzdy, přičemž postup je určen vztahem (4.19):

$$VZ = MHP \cdot PMRO, \quad (4.19)$$

²⁰ PENÍZE.CZ. *Nemocenská pro OSVČ 2015 – Kalkulačka*[online]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/kalkulacky/nemocenska-osvc#nemocenskaOSVC>

kde VZ je vyměřovací základ, MPH měsíční hrubý příjem, PMRO počet měsíců rozhodného období.

$$VZ = 24442 \cdot 12 = 293304 \text{ Kč}$$

Vyměřovací základ pro výpočet náhrady mzdy by byl ve výši 293 304 Kč. Dalším krokem by byl výpočet denního vyměřovacího základu, jenž je určen vztahem (4.20),

$$DVZ = \frac{VZ}{PDRO} \quad (4.20)$$

kde DVZ je denní vyměřovací základ, VZ vyměřovací základ a PDRO počet dní rozhodného období.

$$DVZ = \frac{293304}{365} = 803,572602$$

Denní vyměřovací základ pro výpočet náhrady mzdy pana Nováka by byl ve výši 803,572602 Kč. Dalším krokem postupu by bylo zjištění průměrného hodinového výdělku, jenž je určen jako součin denního vyměřovacího základu a koeficientu 0,175, který slouží k přepočtu denního výdělku na výdělek hodinový a narovnání kalendářních dnů oproti dnům pracovním, viz výpočet (4.21):

$$PHV = DVZ \cdot k_2, \quad (4.21)$$

kde PHV je průměrný hodinový výdělek, DVZ denní vyměřovací základ, k_2 koeficient.

$$PHV = 803,572602 \cdot 0,175 = 140,6252054 \cong 140,70 \text{ Kč}$$

Průměrný hodinový výdělek pana Nováka by byl ve výši 140,70 Kč (výdělek se zaokrouhluje na haléře směrem nahoru). Dále by následovala redukce tohoto průměrného hodinového výdělku. Jelikož byl denní vyměřovací základ nižší než hodnota první redukční hranice (888 Kč), jednalo by se o 90% redukci, viz výpočet (4.22),

$$RPHV = PHV \cdot PSHNM \quad (4.22)$$

kde RPHV je redukovaný průměrný hodinový výdělek, PHV průměrný hodinový výdělek, PSHNM procentní sazba hodinové náhrady mzdy.

$$RPHV = 140,70 \cdot 0,9 = 126,63 \text{ Kč}$$

Redukovaný průměrný hodinový výdělek pana Nováka by byl ve výši 126,63 Kč. Hodinová náhrada mzdy by byla ve výši 60 % z tohoto redukovaného průměrného hodinového výdělku, tj. 75,978 Kč. Výpočet náhrady za jednotlivé pracovní dny by byl určen vztahem (4.23):

$$NPD = HNM \cdot DDPD, \quad (4.23)$$

kde NPD je náhrada za pracovní den, HNM hodinová náhrada mzdy, DDPD denní délka pracovní doby.

$$NPD = 75,978 \cdot 8 = 607,824 \cong 608 \text{ Kč}$$

Náhrada mzdy za jednotlivé pracovní dny ve výši 608 Kč by byla panu Novákovi vyplacena od 4. pracovního dne dočasné pracovní neschopnosti, tedy od 12. března 2015. Tato náhrada mzdy by zaměstnanci náležela až do 14. dne nemoci, posledním dnem, kdy by měl tedy pan Novák nárok na náhradu mzdy, by byl 22. březen 2015. Celkově na náhradě mzdy by pan Novák obdržel 4 256 Kč.

Od 15. dne nemoci by nastalo vyplácení nemocenské dávky, již vyplácí ČSSZ za jednotlivé kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti. Při výpočtu by se vycházelo z denního vyměřovacího základu (viz výpočet č.), který by byl dále redukován 90% sazbou (jelikož je výše denního vyměřovacího základu do částky 888 Kč). Postup výpočtu, viz vzorec (4.24),

$$RDVZ = DVZ \cdot k_3 \quad (4.24)$$

kde RDVZ je redukovaný denní vyměřovací základ, DVZ denní vyměřovací základ (viz výpočet výše), k_3 koeficient.

$$RDVZ = 803,572602 \cdot 0,9 = 723,21534 \text{ Kč}$$

Redukovaný denní vyměřovací základ by byl ve výši 723,21534 Kč. Denní výše nemocenského by se pak vypočítala jako 60 % z redukovaného denního vyměřovacího základu, viz výpočet (4.25):

$$DVN = RDVZ \cdot k_4, \quad (4.25)$$

kde DVN je denní výše nemocenského, RDVZ redukovaný denní vyměřovací základ, k_4 koeficient.

$$DVN = 723,21534 \cdot 0,6 = 433,9292 \cong 434 \text{ Kč}$$

Výše denní nemocenské dávky pana Nováka, která by mu byla vyplacena od 23. března by byla ve výši 434 Kč. Na tuto dávku by měl pan Novák nárok až do konce nemoci, tedy do neděle 29. března a celkově by tedy obdržel 3 038 Kč. Náhrada mzdy a nemocenské pana Nováka by byly celkově ve výši 7 294 Kč.²¹

4.2 Praktický příklad č. 2

Paní Malá se zabývá podnikáním, které je její hlavní výdělečnou činností, od roku 2012. Předmětem podnikatelské činnosti je nákup a prodej chovatelských potřeb. Zálohy na sociální a zdravotní pojištění odváděla podnikatelka v roce 2014 v minimální výši (1 894 Kč a 1 752 Kč). Celkově tedy na zálohách v roce 2014 zaplatila 22 728 Kč v případě sociálního pojištění a 21 024 Kč na zdravotní pojištění. Paní Malá se prozatím neúčastnila nemocenského pojištění, nyní však zvažuje, zda by nebylo lepší se k tomuto pojištění přihlásit za účelem získání nároku na peněžitou pomoc v mateřství v budoucnu.

V Tab. 4.4 jsou uvedeny údaje o příjmech, výdajích a dosaženém zisku paní Malé v roce 2014.

²¹ VÝPLATA.CZ. *Výše náhrady mzdy při pracovní neschopnosti* [online]. VYPLATA.CZ [29. 12. 2014]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/vyplatamzdy/vyse-nahrady-mzdy.php>

Tab. 4.4 Přehled příjmů a výdajů z podnikatelské činnosti v roce 2014

	Hrubý příjem v Kč	Skutečné výdaje v Kč	Skutečné výdaje v %	Dosažený zisk v Kč
Leden	103 865	72 679	69,98	31 186
Únor	96 719	74 870	77,41	21 849
Březen	102 119	68 942	67,52	33 177
Duben	108 342	66 140	61,05	42 202
Květen	98 979	69 427	70,15	29 552
Červen	104 672	62 129	59,36	42 543
Červenec	103 791	67 497	65,04	36 294
Srpen	98 477	61 670	62,63	36 807
Září	96 830	70 417	72,73	26 413
Říjen	108 319	72 972	67,37	35 347
Listopad	104 716	61 970	59,18	42 746
Prosinec	112 712	64 395	57,14	48 317
Celkem	1 239 541	813 108	-	426 433

Zdroj: vlastní zpracování

Z Tab. 4.4 vyplývá, že paní Malá dosáhla v roce 2014 celkových hrubých příjmů ve výši 1 239 541 Kč a celkových výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů ve výši 813 108 Kč. Dosažený zisk byl 426 433 Kč. Paní Malá by mohla využít výdaje procentem z příjmu, v jejím případě by se jednalo o 60% výdajový paušál. Výdaje paní Malé však představují cca 65,8 % dosažených příjmů, proto pro ni bude výhodnější, když upřednostní skutečné výdaje před výdajovým paušálem a bude tak dosahovat nižšího základu daně.

4.2.1 Sociální pojištění v roce 2014

Jak již bylo uvedeno, paní Malá odváděla pravidelné měsíční zálohy na sociální pojištění v minimální výši pro hlavní výdělečnou činnost, tedy 1 894 Kč. Celkově za celý rok zaplatila 22 728 Kč. V následujícím výpočtu (4.21) bude určeno, zdali paní Malé vznikne doplatek či přeplatek na sociálním pojištění za rok 2014,

$$SP = 0,5 \cdot DZ \cdot SSP \quad (4.21)$$

kde SP je sociální pojištění za rok 2014, DZ dosažený zisk z podnikání v roce 2014, SSP sazba sociálního pojištění – 29,2 %.

$$SP = 0,5 \cdot 426433 \cdot 0,292 = 62259,22 \cong 62260 \text{ Kč}$$

Sociální pojištění, které je paní Malá povinna za rok 2014 uhradit je ve výši 62 260 Kč. Jelikož na zálohách odvedla pouze 22 728 Kč, vznikne paní Malé doplatek u příslušné správy sociálního zabezpečení ve výši 39 532 Kč. Tento doplatek na sociální pojištění je splatný nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém byl podán přehled o příjmech a výdajích OSVČ. V případě, že by se paní Malá s platbou opozdila, hrozilo by jí penále ve výši 0,05 % dlužné částky pojistného za každý kalendářní den prodlení.

4.2.3 Zdravotní pojištění v roce 2014

Také zdravotní pojištění paní Malá odváděla v minimální výši pro hlavní výdělečnou činnost 1 752 Kč. Celkově na pojistném uhradila 21 024 Kč. Skutečná výše zdravotního pojištění je určena následujícím vztahem (4.22):

$$ZP = 0,5 \cdot DZ \cdot SZP, \quad (4.22)$$

kde ZP je zdravotní pojištění za rok 2014, DZ dosažený zisk z podnikání v roce 2014, SZP sazba zdravotního pojištění – 13,5 %.

$$ZP = 0,5 \cdot 426433 \cdot 0,135 = 28784,23 \cong 28785 \text{ Kč}$$

Z následujícího výpočtu vyplývá, že paní Malé vzniká stejně jako v případě sociálního pojištění doplatek ve výši 7 761 Kč, který představuje rozdíl mezi zaplacenými zálohami a skutečnou výší pojistného. Doplatek je stejně jako u sociálního pojištění splatný do osmi dnů po dni, ve kterém byl podán přehled o příjmech a výdajích za kalendářní rok, za který se pojistné platí. Jestliže by paní Malé vznikl na pojistném přeplatek, zdravotní pojišťovna by

měla povinnost vzniklý rozdíl do jednoho měsíce od zjištění přeplatku vrátit na bankovní účet paní Malé, za předpokladu, že by paní Malá neměla vůči této zdravotní pojišťovně žádný závazek.

4.2.4 Zálohy na sociální a zdravotní pojištění 2015

Je zřejmé, že paní Malá měla v roce 2013 mnohem nižší zisk než v roce 2014, neboť v roce 2014 platila zálohy na sociální a zdravotní pojištění v minimální výši, proto ji za rok 2014 vznikl na pojistném velký doplatek. V roce 2015 bude paní Malá zajisté na zálohách odvádět vyšší částky než v předchozích letech. Výše jejich záloh se bude odvíjet od velikosti doplatku na pojistném v roce 2014. Výpočet záloh na sociální pojištění pro rok 2015 je řešen pomocí následujícího vzorce (4.23):

$$ZSP = \frac{SP}{PM}, \quad (4.23)$$

kde ZSP je záloha na sociální pojištění v roce 2015, SP sociální pojištění za rok 2014 a PM počet měsíců podnikatelské činnosti.

$$ZSP = \frac{62260}{12} = 5188,33 \cong 5189 \text{ Kč}$$

Paní Malá bude v roce 2015 odvádět pravidelnou měsíční platbu na sociální pojištění ve výši 5 189 Kč, přičemž záloha je splatná od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Oproti loňskému roku bude tedy každý měsíc na sociální pojištění odvádět o 3 295 Kč více.

Výše záloh na zdravotní pojištění pro rok 2015 je určena následujícím vztahem (4.24):

$$ZZP = \frac{ZP}{PM}, \quad (4.24)$$

kde ZZP je záloha na zdravotní pojištění v roce 2015, ZP zdravotní pojištění za rok 2014, PM počet měsíců podnikatelské činnosti.

$$ZZP = \frac{28785}{12} = 2398,75 \cong 2399 \text{ Kč}$$

Z výpočtu (4.24) vyplývá, že paní Malá je povinna v roce 2015 odvádět měsíční zálohy na zdravotní pojištění ve výši 2 399 Kč, tedy o 647 Kč více než v předchozím roce. Záloha je splatná vždy do osmého dne následujícího měsíce.

4.2.5 Sociální a zdravotní pojištění za rok 2014 v případě zaměstnání

V případě, že by paní Malá nebyla podnikatelkou, ale byla by zaměstnána, přičemž její hrubá mzda by dosahovala stejné výše jako její zisk z podnikání (tedy 426 433 Kč ročně), výpočet částky, kterou by obdržela OSSZ na sociálním pojištění za rok 2014, by byl určen vztahem (4.25):

$$SPZ = RHM \cdot SSPZ, \quad (4.25)$$

kde SPZ je sociální pojištění zaměstnance, RHM roční hrubá mzda zaměstnance a SSPZ sazba sociálního pojištění zaměstnance (6,5 % + 25 %).

$$SPZ = 426433 \cdot 31,5\% = 134326,395 \cong 134327 \text{ Kč}$$

Na sociálním pojištění by OSSZ inkasovala za rok 2014 částku 134 327 Kč (je započteno také sociální pojištění, které by hradil zaměstnavatel), což je o 72 067 Kč více než v případě, že je paní Malá OSVČ. Z toho vyplývá, že by paní Malá měla nárok na mnohem vyšší důchod a případnou podporu v nezaměstnanosti.

Výpočet částky, kterou by obdržela za rok 2014 zdravotní pojišťovna, by byl určen vztahem (4.26):

$$ZPZ = RHM \cdot SZPZ, \quad (4.26)$$

kde ZPZ je zdravotní pojištění zaměstnance, RHM roční hrubá mzda zaměstnance a SZPZ sazba zdravotního pojištění zaměstnance (4,5 % + 9 %).

$$ZPZ = 426433 \cdot 13,5\% = 57568,455 \cong 57569 \text{ Kč}$$

Na zdravotním pojištění by zdravotní pojišťovna inkasovala za rok 2014 od paní Malé celkem 57 569 Kč (včetně částky pojistného, kterou by za paní Malou hradil zaměstnavatel), což je tedy o 28 784 Kč více než v případě, že je paní Malá podnikatelkou.

4.2.6 Daňová povinnost paní Malé

Jelikož daňová povinnost paní Malé byla v předchozím roce nižší než 30 tisíc Kč, neodváděla paní Malá v roce 2014 žádné zálohy na daň z příjmu. Výsledná daň bude odvedena jednorázově, přičemž její výpočet je určen vztahem (4.27),

$$ZD = P - V \quad (4.27)$$

kde ZD je základ daně, P příjmy a V výdaje.

$$ZD = 1239541 - 813108 = 426433 \cong 426400 \text{ Kč}$$

Základ daně paní Malé je 426 433 Kč. Jelikož se jedná o fyzickou osobu, její základ daně se zaokrouhlí na celé stokoruny směrem dolů, tzn. zaokrouhlený základ daně bude ve výši 426 400 Kč. Dalším krokem při výpočtu daňové povinnosti je vynásobení zaokrouhleného základu daně 15% sazbou daně, viz výpočet (4.28):

$$DPS = ZD \cdot SD, \quad (4.28)$$

kde DPS je daň před slevami, ZD základ daně a SD sazba daně.

$$DPS = 426400 \cdot 0,15 = 63960 \text{ Kč}$$

Daňová povinnost paní Malé je 63 960 Kč. Posledním krokem je odečtení slevy na poplatníka v roční výši 24 840 Kč, viz vztah (4.29):

$$DP = DPS - SNP, \quad (4.29)$$

kde DP je daňová povinnost, DPS daň před slevami, SNP sleva na poplatníka.

$$DP = 63960 - 24840 = 39120 \text{ Kč}$$

Výsledná daň paní Malé je 39 120 Kč.

4.2.7 Nemocenské pojištění a peněžitá pomoc v mateřství

Paní Malá bude mít nárok na peněžitou pomoc v mateřství za předpokladu, že odvede za dva roky před nástupem na mateřskou nemocenské pojištění za aspoň 270 dní, přičemž aspoň 180 dní musí spadat do období jednoho roku před odchodem na mateřskou. Částka nemocenského pojištění je omezena zdola, tj. 115 Kč měsíčně a také shora, neboť vyměřovací základ nemocenského pojištění nemůže být vyšší než vyměřovací základ sociálního pojištění. Z následujícího vzorce (4.30) vyplývá, jakou maximální měsíční částkou se může paní Malá nemocenského pojištění účastnit:

$$NP = \frac{VZ \cdot SNP}{PM}, \quad (4.30)$$

kde VZ je vyměřovací základ sociálního pojištění pro rok 2015, který se určí jako $\frac{1}{2}$ daňového základu pro rok 2014 – tj. 213 217 Kč; NP nemocenské pojištění, SNP sazba nemocenského pojištění v roce 2015 – 2,3 % a PM počet měsíců provozování podnikatelské činnosti.

$$NP = \frac{213217 \cdot 0,023}{12} = 408,67 \cong 409 \text{ Kč}$$

Paní Malá může v roce 2015 na nemocenské pojištění odvádět maximálně 409 Kč měsíčně. Její mateřská by poté byla 409 Kč denně, tedy 12 270 Kč měsíčně v případě měsíce o 30 dnech. Mateřská dovolená obvykle tvá 28 týdnů, celkem tedy paní Malá na peněžitě pomoci v mateřství obdrží cca 80 164 Kč.

V případě, že by paní Malá nepůsobila jako OSVČ, ale byla by zaměstnána, přičemž její průměrná hrubá měsíční mzda by dosahovala stejné výše jako čistý zisk z podnikání, postup výpočtu (4.31) její peněžitě pomoci v mateřství by byl následující:

$$HMM = \frac{HRP}{PMRO}, \quad (4.31)$$

kde HMM je hrubá měsíční mzda, HRP hrubý roční příjem paní Malé, PMRO počet měsíců rozhodného období.

$$HMM = \frac{426433}{12} = 35536,08333 \cong 35536 \text{ Kč}$$

Hrubá měsíční mzda paní Malé by byla ve výši 35 536 Kč. Dalším krokem výpočtu bude zjištění vyměřovacího základu pro výpočet peněžitě pomoci v mateřství, ten se určí jako součet hrubých příjmů za posledních 12 měsíců, ze kterých odváděl zaměstnanec nemocenské pojištění. Vyměřovací základ dosahuje tedy výše 426 432 Kč. Výpočet denního vyměřovacího základu je určen vztahem (4.32),

$$DVZ = \frac{VZ}{PDRO} \quad (4.32)$$

kde DVZ je denní vyměřovací základ, VZ vyměřovací základ a PDRO počet dní rozhodného období.

$$DVZ = \frac{426432}{365} = 1168,31 \text{ Kč}$$

Denní vyměřovací základ pro výpočet peněžitě pomoci v mateřství paní Malé by byl ve výši 1 168,31 Kč, přičemž dalším krokem by byla jeho redukce, která se odvíjí od tří redukčních hranic. Dle první redukční hranice se z částky do 888 Kč započítává 100 %. Dle druhé redukční hranice se z částky od 888 Kč do 1 331 Kč započítává 60 %, viz výpočet (4.33),

$$DRH = (1168,31 - 888) \cdot 60\% = 168,186 \cong 169 \text{ Kč} \quad (4.33)$$

kde DRH je druhá redukční hranice.

Druhá redukční hranice by byla ve výši 169 Kč. Dle třetí redukční hranice se z částky od 1 331 Kč do 2 662 Kč započte 30 %. Jelikož však denní vyměřovací základ paní Malé nepřesahuje částku 1 331 Kč, nebude se už třetí ani čtvrtá redukční hranice dále počítat. Výše redukovaného denního vyměřovacího základu je určena vztahem (4.34):

$$RDVZ = PRH + DRH, \quad (4.34)$$

kde RDVZ je redukovaný denní vyměřovací základ, PRH první redukční hranice, DRH druhá redukční hranice.

$$RDVZ = 888 + 169 = 1057 \text{ Kč}$$

Výše redukováného denního vyměřovacího základu by byla ve výši 1 057 Kč, přičemž denní výše peněžité pomoci v mateřství by se vypočítala jako 70 % z redukováného denního vyměřovacího základu, viz výpočet (4.35):

$$DVPPM = 1057 \cdot 70\% = 739,9 \cong 740 \text{ Kč}, \quad (4.35)$$

kde DVPPM je denní výše peněžité pomoci v mateřství.

Z výpočtu (4.35) vyplývá, že denní výše peněžité pomoci v mateřství paní Malé by byla ve výši 740 Kč, což znamená, že by za měsíc o třiceti dnech paní Malá obdržela částku 22 200 Kč.²²

4.3 Účtování vybraných účetních případů

V Tab. 4.5 je zobrazeno účtování vybraných účetních případů týkajících se sociálního a zdravotního pojištění podnikatele a zaměstnance, jako je například předpis sociálního a zdravotního pojištění, které hradí zaměstnanec/zaměstnavatel; srážka SP a ZP ze mzdy zaměstnance, předpis doplatku na pojistném za podnikatele, převod zůstatků jednotlivých účtů při uzavírání účetních knih a mnohé další.

²² VÝPOČET.CZ. *Popis výpočtu nemocenské* [online]. Dostupné z: <http://www.vypocet.cz/popis-vypoctu-nemocenske/>

Tab. 4.5 Účtování vybraných účetních případů

Účetní případ	MD	D
Předpis sociálního pojištění hrazeného zaměstnavatelem	524	336
Předpis zdravotního pojištění hrazeného zaměstnavatelem	524	336
Převod zůstatku účtu při uzavírání účetních knih	710	524
Odvod sociálního a zdravotního pojištění z BÚ	336	221
Předpis sociálního pojištění hrazeného zaměstnancem	331	336
Předpis zdravotního pojištění hrazeného zaměstnancem	331	336
Srážka SP a ZP ze mzdy zaměstnance	336	221
Záloha na daň z příjmu zaměstnance	331	342
Předpis sociálního pojištění za podnikatele	526	336
Předpis zdravotního pojištění za podnikatele	526	336
Úhrada SP a ZP z BÚ podnikatele	336	221
Předpis doplatku sociálního pojištění podnikatele	526	336
Předpis doplatku zdravotního pojištění podnikatele	526	336
Úhrada doplatku SP a ZP podnikatele z BÚ	336	221
Převod zůstatku účtu při uzavírání účetních knih	710	526
Předpis daně z příjmu z běžné činnosti podnikatele	591	341

Zdroj: Vlastní zpracování dle ÚČTOVÁNÍ NET. *Účet 526 – Sociální náklady individuálního podnikatele* [online]. Dostupné z:

http://www.uctovani.net/ucet.php?ucet_c=524&popis=Zakonne-socialni-pojisteni&i=222,
http://www.uctovani.net/ucet.php?ucet_c=526&popis=Socialni-naklady-individualniho-podnikatele&i=224

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat sociální a zdravotní pojištění se zaměřením na zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné z hlediska teoretického i praktického. První teoretická kapitola byla zaměřena na objasnění významu pojmů, které byly následně v bakalářské práci hojně využívány. Byl zde také přiblížen § 6 a § 7 zákona o daních z příjmů. Jelikož s každým podnikáním je spjata povinnost evidence této činnosti, bylo zde také rozebráno účetnictví a administrativně mnohem méně náročná forma zaznamenávání podnikatelské činnosti - daňová evidence.

Druhá teoretická kapitola byla zaměřena na historii pojišťovnictví, vývoj minimálních i maximálních vyměřovacích základů sociálního a zdravotního pojištění včetně minimální i maximální výše zálohy, jež musí být na pojistném odvedena. V této kapitole bylo také přiblíženo nemocenské pojištění, jehož se OSVČ mohou účastnit dobrovolně a zaměstnancům jej hradí zaměstnavatel, přičemž OSVČ mají nárok pouze na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství a zaměstnanci mohou čerpat také ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. V případě, že se živnostník rozhodne účastnit se nemocenského pojištění je oproti zaměstnanci znevýhodněn, neboť nárok na nemocenské mu vzniká až od 22. dne pracovní neschopnosti, zatímco zaměstnanci zaměstnavatel vyplácí náhradu mzdy již od 4. pracovního dne nemoci.

Cílem praktické části bakalářské práce byla aplikace teoretických poznatků na konkrétní případy z praxe. Součástí kapitoly jsou dva souhrnné případy osoby samostatně výdělečně činné, přičemž je zde využívána komparace OSVČ se zaměstnancem. Potvrdilo se, jak silně jsou OSVČ znevýhodněny co se týče nemocenského pojištění a jak velmi důležité je myslet dopředu a rozhodnout se, zdali se daná OSVČ bude nemocenského pojištění účastnit či nikoliv. Z druhého praktického příkladu vyplynulo, že kdyby daná OSVČ nepodnikala, ale byla by zaměstnána, přičemž její hrubý příjem by byl ve stejné výši jako u podnikání (výdaje spojené s podnikáním nebyly brány v potaz), její peněžitá pomoc v mateřství by byla cca 2,66x větší než v případě podnikání. V kapitole bylo také vysvětleno, kdy je výhodnější uplatnit výdajový paušál a kdy uplatnit skutečné výdaje. Vyšlo také najevo, že jsou zaměstnanci velmi zvýhodněni oproti osobám samostatně výdělečně činným, neboť jim na sociální a zdravotní pojištění přispívá zaměstnavatel (25 % a 9 %) a sami zaměstnanci se ho účastní pouze 6,5 % a 4,5 % z vyměřovacího základu, který představuje souhrn jejich hrubých

příjmů. V důsledku toho plynou zdravotním pojišťovnám a OSSZ vyšší částky z pojistného, což je spojeno s nárokem na vyšší důchod než v případě OSVČ.

V roce 2015 došlo k mnohým změnám týkajících se sociálního a zdravotní pojištění, na které je v bakalářské práci poukázáno. Novinkou letošního roku je také zastropení všech hranic výdajového paušálu (tedy i pro 60% a 80% výdajový paušál).

Seznam použité literatury

a) Odborné knihy

- 1) ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 176 s. ISBN 978-7357-381-2.
- 2) DANĚK, Antonín a Jiří GLET. *Zdravotní pojištění*. 1. vyd. Praha: LINDE, 2003. 96 s. ISBN 80-86131-46-7.
- 3) DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
- 4) PILÁTOVÁ, Jana. *Ekonomická a účetní agenda podnikatele*. Praha: Grada Publishing, 2001. 136 s. ISBN 80-247-0073-5.
- 5) PILÁTOVÁ, Jana a kol. *Daňová evidence*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 295 s. ISBN 978-80-7263-517-7.
- 6) RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. Olomouc: ANAG, 2013. 118 s. ISBN 978-80-7263-821-5.
- 7) SEDLÁČEK, Jaroslav a Jiří DUŠEK. *Daňová evidence podnikatelů 2013*. 10. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 136 s. ISBN 978-80-247-4624-1.
- 8) SCHMIED, Zdeněk a František VLASÁK. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance: při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě: 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 152 s. ISBN 978-80-7263-859-8.
- 9) VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

- 10) ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k I. I. 2014. 6.* vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 160 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

b) Elektronické publikace

- 1) PORTÁL POHODA. *OSVČ zapsaná v živnostenském a obchodním rejstříku* [online]. Ladislav Kandler [22. 9. 2014]. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/chci-zacit-podnikat/osvc-zapsana-v-zivnostenskem-a-obchodnim-rejstriku/>
- 2) BUSINESS CENTER. *Všeobecné podmínky provozování živnosti* [online]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p857-vseobecne-podminky-provozovani-zivnosti.aspx>
- 3) CEED. *Definice živnosti* [online]. CEED. Dostupné z: http://www.ceed.cz/podnikani/32_definice_zivnosti.htm
- 4) JAK PODNIKAT. *Podnikatel, podnikání, OSVČ* [online]. [27. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/podnikani-osvc-podnikatel.php>
- 5) PODNIKATEL. *Kdy vedu daňovou evidenci a kdy už musím vést účetnictví?* [online]. Dagmar Kučerová [27. 8. 2010]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danova-evidence-ucetnictvi-obchodni-rejstrik-obrat/>
- 6) DAŇAŘI ONLINE. *Daňová evidence versus účetnictví OSVČ* [online]. Martin Děrgel [1. 9. 2011]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34991v44626-danova-evidence-versus-ucetnictvi-osvc>
- 7) DAŇOVÉ PŘIZNÁNÍ JEDNODUŠE. *Definice funkčního požitku* [online]. Dostupné z: <http://www.danove-priznani-jednoduse.cz/>
- 8) JASON'S MONEY JOURNAL. *The Importance of Health Insurance* [online]. Dostupné z: http://www.jsecjournal.com/The_Importance_of_Health_Insurance.php

- 9) MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Důchodové pojištění* [online]. MPSV. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
- 10) ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Účast OSVČ na důchodovém pojištění* [online]. CSSZ [prosinec 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni-povinna.htm>
- 11) ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Ošetrovné* [online]. CSSZ [prosinec 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/osetrovne.htm>
- 12) MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Veřejné zdravotní pojištění* [online]. MZČR [11. 6. 2014]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/obsah/verejne-zdravotni-pojisteni_2617_22.html
- 13) ZÁKONY CENTRUM. *Část čtvrtá – Práva a povinnosti pojištěnce* [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-verejnem-zdravotnim-pojisteni/cast-4>
- 14) VŠEOBECNÁ ZDRAVONÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *OSVČ – oznamovací povinnost* [online]. VZP. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/osvc/osvc-oznamovaci-povinnost>

Seznam zkratek

BÚ	bankovní účet
ČPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna
DE	daňová evidence
DPN	dočasná pracovní neschopnost
DPH	daň z přidané hodnoty
FO	fyzická osoba
MAX VZ	maximální vyměřovací základ
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
SHM	superhrubá mzda
VH	výsledek hospodaření
VZ	vyměřovací základ
ZDP	Zákon o dani z příjmů
ZP	zdravotní pojištění

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje bakalářské práce budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním uložit dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 4.5.2015

.....
.....

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1 – Podnikání a jeho vývoj v České republice

Příloha 2 – Redukční hranice nemocenského pojištění

Příloha 3 – Přehled o vývoji částek minimální mzdy